

FUNDACJA ZAKŁADY KÓRNICKIE

historia | restytucja | współczesność

DARIUSZ JAWORSKI

FUNDACJA ZAKŁADY KÓRNICKIE

historia | restytucja | współczesność

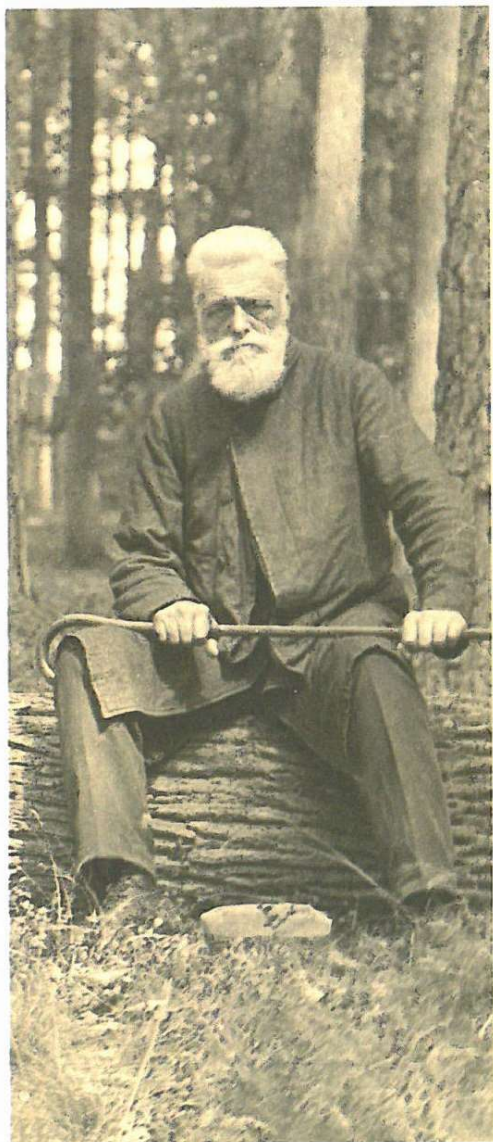
DARIUSZ JAWORSKI

Fundacja Zakłady Kórnickie
Kórnik 2015

DARIUSZ JAWORSKI

FUNDACJA ZAKŁADY KÓRNICKIE

historia | restytucja | współczesność

Władysław hrabia Zamoyski (1853–1924)

FUNDACJA ZAKŁADY KÓRNICKE
historia | restytucja | współczesność

Projekt okładki, skład, łamanie, obróbka zdjęć
Wojciech Szybisty

Na okładkach: fragment mapy majątków Fundacji Zakłady Kórnickie;
herb FZK; portret Władysława hr. Zamoyskiego

Ilustracje i wizualizacje opublikowane w książce pochodzą ze zbiorów
Biblioteki Kórnickiej, Fundacji Zakłady Kórnickie.
Wizualizacje: Łapacz, Winkowski. Fotografie: Piotr Skórnicki.

Korekta
Donata Guminiak

Wydanie III poprawione i uzupełnione
Kórnik 2015

ISBN 978-83-60591-11-6

Wydawca
Fundacja Zakłady Kórnickie
Organizacja pożytku publicznego
62-035 Kórnik, pl. Niepodległości 49
Tel. +48 061 898 02 91, Fax +48 061 898 00 24
www.fzk.pl, e-mail: sekretariat@fzk.pl

Druk i oprawa
Zakład Poligraficzny Moś i Łuczak sp.j.
ul. Piwna 1, 61-065 Poznań

*Książka ta dedykowana jest Wszystkim,
dla których poszanowanie tradycji
jest ważną częścią umiłowania ziemi ojczystej*

Zamek w Kórniku, fot. Piotr Skórnicki

WSTĘP

WSPÓŁCZEŚNI ORGANICZNYCY

Pozytywistyczne idee pracy organicznej zaowocowały szczególnie obficie w Wielkopolsce. Doskonałym tego przykładem, odwołującym się do wartości związanych z działalnością na rzecz lokalnych społeczności, jest Fundacja Zakłady Kórnickie, powołana w roku 1925, rozwiązana w 1952, a następnie restytuowana w roku 2001.

Idea, która legła u podstaw powołania Fundacji, polegała na podjęciu służby całemu Narodowi poprzez rozpoznanie potrzeb regionalnych zbiorowości i działania na rzecz ich zaspokojenia. Darczyńcy Fundacji: Władysław hrabia Zamoyski i jego matka, Jadwiga z Działyńskich Zamoyska, rozumieli, że dla wypełnienia tych szczytnych celów konieczne jest zespolenie wartości materialnych i duchowych.

Koncepcje te są współcześnie dobrze odczytywane i wykorzystywane w pracy dzisiejszej Fundacji. Dzięki racjonalnemu zarządzaniu majątkiem fundacyjnym możliwe jest rozwijanie lokalnych inicjatyw, mających między innymi na celu usprawnianie edukacji powszechnej oraz zawodowej na terenach fundacyjnych, a także wspomaganie wybranych projektów kórnickich

placówek Polskiej Akademii Nauk: Instytutu Dendrologii oraz Biblioteki Kórnickiej.

Działalność Fundacji, która jest organizacją pożytku publicznego, rozwija się, wykorzystując zaangażowanie społeczne wielu związanych z nią osób, przy stałym zatrudnieniu jedynie kilku pracowników. W skład wszystkich organów statutowych: Rady Kuratorów, Zarządu i Komisji Rewizyjnej, wchodzi z wyboru osoby zaufania publicznego. Przychody Fundacji pochodzą z rozważnego gospodarowania majątkiem, na który składa się 4213 hektarów terenów rolniczych, kilkaset zabudowań gospodarskich oraz obiekty mieszkalne i socjalne, z którymi związało swoje życie wielu obywateli lokalnych społeczności.

Niezależnie od realizacji swych statutowych celów, Fundacja każdego roku jest adresatem ponad tysiąca wniosków i petycji o doraźne wspieranie różnych inicjatyw lokalnych, a także zwykłych ludzkich potrzeb. W latach 2004–2014 Fundacja wyasygnowała na zaspokojenie tych potrzeb ponad 6 mln złotych.

Każdego dnia działalność Fundacji Zakłady Kórnickie pokazuje, że zrodzone na Ziemi Wielkopolskiej idee pracy organicznej są ciągle żywe i dobrze służą ludziom, dla których jest ona instytucją przyjazną i bardzo potrzebną.

*Prof. dr hab. Andrzej B. Legocki,
Przewodniczący Rady Kuratorów
Fundacji Zakłady Kórnickie*

ROZDZIAŁ 1

DZIŚ, KTÓRE STAJE SIĘ JUTREM

Jak Fundacja Zakłady Kórnickie działa w XXI wieku

Dążąc do umożliwienia kontynuacji tradycji fundacji »Zakłady Kórnickie« ustanowionej ustawą z dnia 30 lipca 1925 r., a powstałej z oddanego Narodowi Polskiemu majątku nieruchomego Jadwigi z Działyńskich Zamoyskiej i Władysława Zamoyskiego, stanowi się, co następuje: (...) Ustanawia się fundację pod nazwą »Zakłady Kórnickie«...».

Powyższe słowa są początkiem sejmowej Ustawy z dnia 18 września 2001 r., która stała się aktem swoistej sprawiedliwości dziejowej, odtwarzającej ideę sprzed blisko wieku. Minione lata XXI wieku udowodniły, że idea ta, sięgająca swoimi patriotycznymi i organicznikowskimi korzeniami wieku XIX, jest nie tylko nadal aktualna, ale stwarza szanse na budowanie pełnej duchowych i materialnych wartości przyszłości.

Organizowanie i porządkowanie

Gdy tylko ucichł polityczny gwar procesu restytucji Fundacji, nastąpiła szara rzeczywistość [o historii powstania FZK, jej powojennych losach i restytucji czytaj w kolejnych rozdziałach

Posiedzenie Rady Kuratorów oraz Zarządu Fundacji Zakłady Kórnickie. Od lewej: Kazimierz Grzesiak (prezes Zarządu), Dariusz Młotkiewicz, prof. Grzegorz Skrzypczak, Hieronim Urbanek, Wojciech Ziętkowski, prof. Jacek Wiesiołowski, Grzegorz Florjańczyk, prof. Andrzej B. Legocki (przewodniczący Rady Kuratorów), Irena Pawlak.

książki – D.J.J. Wypełniona ona była codzienną tytaniczną pracą, której musieli się podjąć ci, którzy wbrew wielu sceptykom i przeciwnikom wyciągnęli ją z sarkofagu historii.

Dziś do Fundacji, będącej organizacją pożytku publicznego, należy ponad 4200 ha gruntów oraz ok. 280 budynków i budowli w gminach Kórnik, Środa Wielkopolska, Dominowo oraz Mosina. Wartość tego majątku wyceniana jest na ok. 450 mln złotych. Dla porównania: powierzchnia gruntów FZK w roku 1925 wynosiła 19 661 ha (a więc była pięciokrotnie większa), a wartość całego majątku szacowana była na ponad 55 mln ówczesnych polskich złotych. Od tamtego czasu Fundacja utraciła część wielkopolskich gruntów, lasów, jezior i stawów, ponad 5500 ha terenów zakopiańskich, na których jest teraz Tatrzański Park Narodowy, 54 ha na terenie samego Zakopanego (w tym posiadłość w Kuźnicach ze Szkołą Domowej Pracy Kobiet, w której jest dziś siedziba Tatrzańskiego Parku Narodowego), obiekty

Posiedzenie Rady Kuratorów oraz Zarządu Fundacji Zakłady Kórnickie. Od lewej: prof. Andrzej B. Legocki (przewodniczący Rady Kuratorów), Irena Pawlak, Krzysztof Królikowski, Andrzej Czyżewski, Krzysztof Kosiński, ks. Henryk Nowak, Przemysław Kieliszewski, prof. Witold Molik, Grzegorz Ganowicz, Kazimierz Grzesiak (prezes Zarządu).

w Kalwarii Zebrzydowskiej i Brodach oraz Zamek Kórnicki i Pałac Działyńskich w Poznaniu, nad którymi pieczę sprawuje Polska Akademia Nauk.

Przed członkami Zarządu i Rady Kuratorów stanęły przede wszystkim zadania prawnego i rzeczowego uporządkowania, zinwentaryzowania i wycenienia majątku Fundacji. „W zakresie tych działań wchodziły pomiary geodezyjne, nowe wypisy z rejestru gruntów, nowe arkusze inwentaryzacyjne budynków i budowli oraz utworzenie ksiąg wieczystych” – pisał Kazimierz Grzesiak, od roku 2005 prezes FZK. Porządkowano też sprawy służebności gruntowych i „służebności przesyłu na rzecz samorządów, osób fizycznych i prawnych”. Kształtowano strukturę organizacyjną Fundacji, aby przy przeznaczaniu na nią niewielkich środków, osiągać dużą efektywność działań. Miarą tego jest chociażby fakt zatrudniania na stałe jedynie pięciu osób (prezes, jeden członek zarządu oraz trzech pracownicy administracyjni),

Spotkanie w Zamku Kórnickim. Od lewej: Justyn Piskorski, Zbigniew Kalisz, prof. Stanisław Lorenc, abp Stanisław Gądecki (piąty z lewej), prof. Andrzej B. Legocki, bp Marek Jędraszewski.

a także siedziba Fundacji – skromne, od kilkunastu lat wynajmowane pomieszczenia w centrum Kórnika. Pozostali członkowie organów FZK: Rady Kuratorów, Komisji Rewizyjnej oraz Zarządu, pełnią swoje funkcje honorowo.

Leksykon pracy organicznej

Osoby kształtujące dzisiejsze oblicze Fundacji Zakłady Kórnickie hołdują zasadom i wartościom, które u jej tworzenia wyznawali Władysław hrabia Zamoyski oraz jego matka, Jadwiga z Działyńskich Zamoyska. I wtedy, i dzisiaj można – idąc tropem myśli prof. Anny Wolff-Powęskiej – zamknąć je w swoistym „leksykonie pracy organicznej XXI wieku”. W jego skład wchodzi wartości niezmiennie, takie jak: autorytet, kompromis, kontynuacja, obywatelskość, pamięć historyczna, pokora, praworzędność, tożsamość, zaufanie i zakorzenienie.

Prof. Andrzej B. Legocki, jeden z głównych architektów restytucji Fundacji oraz wieloletni przewodniczący Rady Kuratorów, twierdzi, że to przede wszystkim organicznikowska tradycja konstytuuje działania osób kierujących dzisiaj Fundacją. Stąd też konsekwentna realizacja zadań statutowych, czyli: wspieranie i rozwijanie nowoczesnego rolnictwa, działania na rzecz edukacji i sfery naukowo-badawczej, poprawa warunków życia i pracy mieszkańców związanych z terenem działania Fundacji, wspomaganie inicjatyw społecznych, kulturalnych, sportowych i patriotycznych, wspieranie placówek Polskiej Akademii Nauk: Biblioteki Kórnickiej i Instytutu Dendrologii.

Wszystko to dzieje się w duchu owych „wartości niezmiennych”, przy zachowaniu dużej pokory. Stąd też na przykład w czasach dominacji tzw. PR-u nad prawdziwym obrazem rzeczywistości Zarząd Fundacji stara się wydawać jedynie niezbędne środki na promocję, uznając, że lepiej je przeznaczyć na wyświadczenie dobra, a nie propagowanie swoich zasług.

Dzierżawcy i stypendyści

Współpraca to jeden ze znaków rozpoznawczych dzisiejszej Fundacji – 95 procent jej majątku jest dzierżawione. Taka filozofia wymaga kompromisów i zaufania wszystkich stron. Największymi dzierżawcami są: Paul-Pon Polska Sp. z o.o., Jagrol Sp. z o.o., gospodarstwo rolne Marty i Bolesława Zysów, Gospodarstwo Bagrowo oraz Polzug Intermodal Sp. z o.o.

Majątek Fundacji jest też w miarę możliwości powiększany i modernizowany – przyłączane są grunty, kupowane i remontowane są budynki, likwidowane są azbestowo-cementowe pokrycia dachowe.

Dom Seniora Fundacji Zakłady Kórnickie w Jarosławcu, fot. Piotr Skórnicki

Środki finansowe, pozyskiwane z dzierżaw, są wykorzystywane na działania statutowe. Przez kilkanaście lat pomocy finansowej udzielono prawie pięciu tysiącom osób fizycznych i prawnych na kwotę kilku milionów złotych. Beneficjentami byli uczniowie, studenci, nauczyciele, seniorzy, osoby niepełnosprawne i w trudnej sytuacji rodzinnej, artyści i dziennikarze, szkoły, instytucje społeczne, kulturalne i sportowe, stowarzyszenia i fundacje, organizacje środowiskowe, ZHP, związki twórcze itd.

Od kilkunastu lat Fundacja realizuje też swoją akcję stypendialną w szkołach patronackich, czyli tych, które noszą imię Zamoyskich oraz Działyńskich. Co roku przyznawanych jest 30 do 40 takich stypendiów.

W 2014 r. wręczono po raz pierwszy stypendia specjalne – doktoranckie i poddoktoranckie (autorskie).

Kórnickie skarby

Kultura, a szczególnie ta regionalna, to jedna ze sfer, na którą uwagę zwracają władze Fundacji. Stąd też finansowanie i współfinansowanie wielu cyklicznych i jednostkowych wydarzeń kulturalnych. Są to m.in. koncerty na Zamku Kórnickim, Czwartki Literackie w Pałacu Działyńskich czy wieloletni cykl wykładów i warsztatów „Najcenniejsze klejnoty kultury – spotkania kórnickie”, połączony z letnimi koncertami „Muzyka z Kórnika”. W tych ostatnich co roku udział bierze kilkanaście tysięcy osób.

Wydarzeniami kulturalnymi stały się też liczne wydawnictwa, w tym przede wszystkim: reprint Biblii ks. Jakuba Wujka wraz z tomem komentarzy, „Generałowa Zamoyska (1831–1923). Życie i dzieło” Katarzyny Czachowskiej, „Opowieści kórnickie” Marceliego Kosmana, „Kolegiata kórnicka” Jacka Kowalskiego, dwa tomy wspomnień Jadwigi Zamoyskiej czy album „Perła

Wizualizacja planowanej nowej siedziby Fundacji Zakłady Kórnickie, źródło: Łapacz Winkowski Architekci

w koronie Wielkopolski. Zamek w Kórniku.” Fundacja sfinansowała także filmy: „Tytus hrabia Działyński”, „Władysław hrabiego Zamoyskiego (1853–1924) podróż dookoła świata” oraz „Wirtualny spacer po Zamku w Kórniku”.

Wsparcie finansowe Fundacji przyczynia się do restauracji niektórych zabytków – kościołów w Kórniku, Środzie Wielkopolskiej, Bninie, Gieczu i Bagrowie, Pałacu Działyńskich czy mostu nad fosą kórnickiego Zamku.

Fundacja dla seniorów

Przedsięwzięciem, które stało się szczególnie ważne dla władz Fundacji, było oddanie do użytku na początku 2015 r. Domu Seniora FZK.

Powstanie tego zakładu zostało poprzedzone przygotowaniem na zlecenie Fundacji „Analizy rynku opieki nad osobami starszymi w Polsce”, z którego jasno wynika, że taka placówka na tym terenie jest bardzo potrzebna. Ponadto jej działalność wpisuje się w cele Fundacji.

To parterowy budynek, w pełni dostosowany do potrzeb osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych, w którym opiekę może jednorazowo znaleźć 58 osób. Pokoje są 1-, 2-, 3-osobowe z łazienkami. Znajdują się tam też świetnie wyposażone pracownie rehabilitacyjne, pokoje dzienne i kaplica.

Przyszłość w nowych murach

Fundacja Zakłady Kórnickie to nie tylko niezwykła historia. Jej terażniejszość udowadnia bowiem, że jeśli tylko duch organicznikowski nie zostanie osłabiony, to jej przyszłość rysuje się w jasnych barwach – dla dobra regionu i kraju.

Władze Fundacji po kilkunastu latach wynajmowania pomieszczeń zamierzają wybudować własną siedzibę w Kórniku.

Budynek w nowoczesnej stylistyce nie byłby jednak tylko administracyjną siedzibą – stać się ma bowiem centrum kulturotwórczym i naukowym.

Na początku każdego roku Zarząd Fundacji przyjmuje, a Rada Kuratorów zatwierdza plan pracy. I co roku, obok kontynuowanych, są to nowe, ambitne cele. Wszystkie jednak można sprowadzić do wspólnego mianownika wspomnianego już „leksykonu pracy organicznej”, wyznaczanego autorytetem, kompromisem, kontynuacją, obywatelskością, pamięcią historyczną, pokorą, praworządnością, tożsamością, zaufaniem i zakorzenieniem.

Trzebaw, fot. Piotr Skórnicki

ROZDZIAŁ 2

PRZECIWIW POLSCE NIGDY

Opowieść o życiu Władysława hrabiego Zamoyskiego

Kiedy w 1880 r. Władysław Zamoyski obejmował dobra kórnickie, naznaczony był już „polskim opętaniem”. Odziedziczył je po matce, Jadwidze z Działyńskich, a ta po swoim ojcu Tytusie. On to polecił bezdzietnemu Janowi, bratu Jadwigi, aby ten podpoznański majątek przekazał Władysławowi, a w razie bezpotomnej śmierci Zamoyskiego Kórnik miał stać się własnością narodu polskiego. Ponad sześćdziesiąt lat później, już w wolnej Polsce, wolę dziada Władysław mógł odczytać w kategoriach samospełniającej się przepowiedni.

Adam Tytus Działyński, który w Kórniku zamieszkał w 1826 r., nie był wyznawcą romantycznego profetyzmu. Wprawdzie wziął udział w powstaniu listopadowym i rewolucji roku 1848 (za co zaborcy zajęli mu majątek), ale nie w tych tragicznych wydarzeniach spełniło się jego opętanie. Był on opętany ideą Polski Obojga Narodów – Polski Jagiellonów. Stał się więc bibliofilem – edytorem. Gromadził wszystko, co tylko dokumentowało złotą przeszłość: księgi, dokumenty, rękopisy, pamiątki. A potem założył bibliotekę – żeby przeszłość służyła terażniejszości – a także odnowił i przebudował Zamek, wydał zbiory źródeł historycznych,

upiększył okalający Zamek park (sprowadzając egzotyczne drzewa i krzewy), unowocześnił swoje folwarki, współtworzył Towarzystwo Przyjaciół Rolnictwa, Przemysłu i Oświaty, założył i prezesował Poznańskiemu Towarzystwu Przyjaciół Nauk, wielokrotnie posłował do sejmu prowincjonalnego i pruskiego.

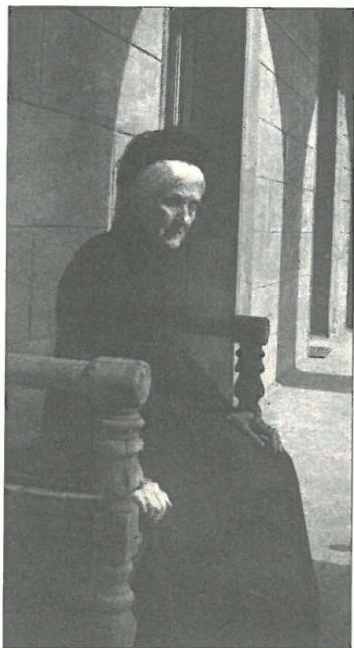
Śladami ojca poszedł syn Jan, który wziął udział w powstaniu styczniowym. Za jego to życia w kórnickim parku rosła największa w Polsce kolekcja drzew i krzewów – blisko 1500 gatunków.

Miłosierdzie i obowiązek

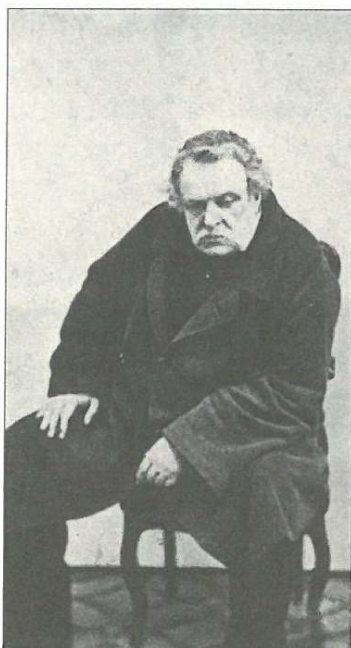
Tytus Działyński miał też córkę Jadwigę. W październiku roku 1852 w Halle poślubiła ona swego wuja, Władysława Zamoyskiego – patriotę i działacza niepodległościowego, uczestnika powstania listopadowego, a potem polityka, jednego z koryfeuszy stronnictwa zwanego Hotelem Lambert. Do małżeństwa ze starszym o 28 lat wujem namówiła Jadwigę jej matka, Gryzelda Celestyna z Zamoyskich Działyńska – siostra Władysława. To ona przekonała 20-letnią dziewczynę, że w swoim wyborze powinna kierować się miłosierdziem i patriotycznym obowiązkiem.

Pierworodny syn Jadwigi z Działyńskich i pułkownika Władysława Zamoyskiego urodził się w Paryżu 18 października 1853 r. i tym samym został obywatelem cesarstwa francuskiego. Nadano mu imiona Władysław, Zygmunt, Jan, Adam i Karol.

Mały Władysław, do końca życia przez najbliższych nazywany Władysiem, wychowywany był w duchu patriotycznym. Ojciec chciał, aby zarówno Władysław, jak i młodszy syn Witold „opatrzeni zostali wychowaniem na żołnierzy”.

Jadwiga z Działyńskich Zamoyska (1831–1923)
na tarasie Zamku w Kórniku – 1922 r.

Adam Tytus Działyński (1796–1861)
– Berlin, ok. 1860 r.

Zamiary te jednak się nie spełniły – Zamoyski senior zmarł w 1868 r., a jego młodszy syn sześć lat później.

Władysław ukończył Lycée Charlemagne, a potem dwukrotnie nie zdał egzaminów do École Polytechnique. Znalazł się we francuskiej armii, gdzie dosłużył się stopnia porucznika.

W tym też czasie kształtowała się jego wiara – koszary uważał za swój klasztor, myślał też o wstąpieniu do zakonu. Ostatecznie jednak „nie zamknął się przed światem, ale ruszył w świat”, do czego w dużej mierze przyczyniła się matka. W roku 1879 przypłynął do Australii – tam rok później miała się odbyć wystawa powszechna.

Zamoyski podróżował, zbierał oraz kupował rozmaite eksponaty przyrodnicze i etnograficzne, nawiązywał kontakty z naukowcami, pisał. Zjechał Australię, popłynął na Tasmanię i Nową Kaledonię, a potem do Stanów Zjednoczonych. W czasie tych podróży zebrał kilka skrzyń cennych eksponatów, które potem trafiły do Kórnik.

W połowie roku 1880 umiera Jan Działyński – tym samym Władysław zostaje właścicielem Kórnik.

Wielkopolskie kwiatki

Mimo że Władysław Zamoyski nie był Wielkopolaninem – lokował swoje uczucia raczej w Galicji, a szczególnie w Zakopanem – czuł się bardzo silnie związany z rodziną Działyńskich. Niektórzy historycy widzą w tym wpływ matki, którą czynią odpowiedzialną za starokawalerstwo syna. Inni, jak prof. Jerzy Wisłocki, były dyrektor Zamku i Biblioteki Kórnickiej, twierdzą, że Władysław nie czuł się właścicielem – w dzisiejszym tego słowa znaczeniu – majątku, który odziedziczył po Działyńskich. Uważał raczej, że jest szafarzem dóbr narodowych i nie powinien ich używać dla siebie i rodziny, ale obracać na naukowe i narodowe cele. I tak też uczynił, w pełni szanując organiczną tradycję i wolę Działyńskich. Z tą postawą nie bardzo chciała pogodzić się pozostała część linii rodziny Zamoyskich, co miało swoje reperkusje już po śmierci Władysława w 1924 r.

Odziedziczone po Janie Działyńskim majątki kórnickie były bardzo zadłużone. Jan nie szczędził pieniędzy na powstanie styczniowe oraz rozwój i utrzymanie instytucji naukowych, kulturalno-oświatowych i społecznych. Zamoyski poradził sobie z tym problemem, chociaż od 1885 r., wskutek tzw. rugów pruskich, nie mógł mieszkać na terenie Prus. Zza

Władysław Zamoyski (w środku) podczas wycieczki w Tatrach – ok. 1900 r.

kordonu czuwał jednak nad swoim Kórnikiem, powierzając jego administrowanie Zygmuntowi Celichowskiemu. I mimo że Władysław nie do końca rozumiał realia Wielkopolski, a o samych mieszkańcach tego regionu mawiał nieco ironicznie „te wielkopolskie kwiatki”, to jednak nie tylko potrafił utrzymać, ale i powiększyć kórnickie majątki. Oparcie w tych działaniach znajdował przede wszystkim w matce, która w roku 1882 założyła w Kórniku Szkołę Domowej Pracy Kobiet.

Kapelusz za Morskie Oko

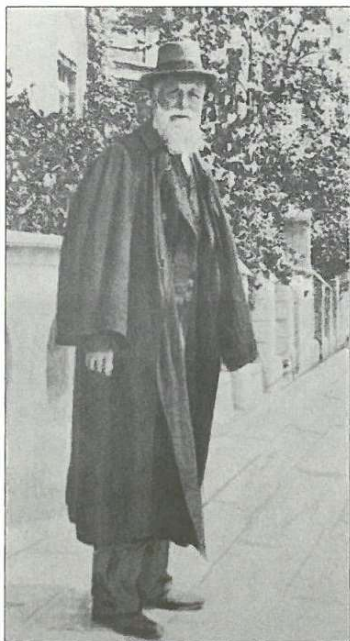
Wokół Władysława Zamoyskiego jeszcze za jego życia narosła legenda, ubarwiana mniej lub bardziej prawdziwymi anegdotami. Jedni widzieli w nim niezwykle religijnego, pełnego ascetyzmu patriotę; inni – ekscentrycznego hrabiego, antysemitę („Występował przeciwko Żydom, tak samo jak

przeciw Węgrom i Niemcom, tylko wtedy, gdy ci zagrażali polskim interesom” – mówił prof. Wisłocki) i chytręgo kutwę, który swoją postawą potrafił jednak wszystkich zaskoczyć. Ale nim to nastąpiło, ten wysoki (prawie dwa metry wzrostu), ubrany w wyświechtany, ciemny surdut hrabia, który jadał tylko z głębokiego talerza, sypiał na twardej ławie lub biurku, jeździł wyłącznie trzecią klasą (mawiał: „Trzecią jeżdżą ci, od których tylko czegoś nowego mogę się dowiedzieć, a poza tym nie ma czwartej”) stoczył batalię życia – batalię o Morskie Oko.

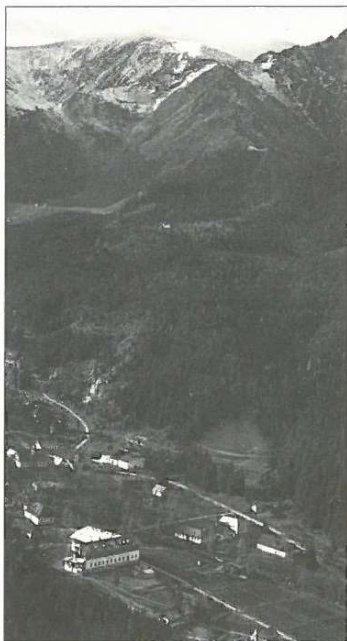
Wcześniej, w 1889 r., wykupił dobra zakopiańskie, niegdyś polską królewską, która znajdowała się w prywatnych rękach niemieckich.

Licytację Zakopanego niezwykle plastycznie 22 maja 1889 r. w warszawskim dzienniku „Słowo” opisał Henryk Sienkiewicz: „Nowy nabywca zapłacił za Zakopane dość drogo – zapłacił niemal *praetiu affectionis*, widocznie bowiem chodziło mu o to, by ten tak malowniczy i ulubiony szmat gór nie przeszedł w nieodpowiednie ręce. (...) nowy nabywca jest podobno młodym, interesującym człowiekiem o posępnym spojrzeniu i smagłej cerze... trochę dziki i nieżonaty”.

Zmagania o Morskie Oko trwały przez osiemnaście lat, a okupione były sytuacjami zarówno dramatycznymi, jak i nierzadko humorystycznymi. O determinacji Zamoyskiego niech świadczy chociażby zdarzenie opowiedziane przez Stanisława Barabasza: „Jeden z kolejnych austriackich rzeczoznawców powiedział do hrabiego z niesmakiem po obejrzeniu akt sprawy: – Dla tych kilku nieużytków robić tyle hałasu... Zamoyski na to wyjął mu z rąk kapelusze i z zimną krwią usiadł na nim. Ekspert krzyknął, żałując tak bezceremonialnie potraktowanego nakrycia głowy. Wówczas hrabia

Władysław hrabia Zamoyski na tle Zamku w Kórniku
– zdjęcie wykonane pod koniec życia

Zakopane Kuźnice – budynki Szkoły Domowej Pracy
Kobiet

wyjaśnił: – Pan krzyczy o kapelusz wartości kilku koron, a Polska nie ma krzyczeć o najpiękniejszy zakątek swej ziemi”. Postawił na swoim – został właścicielem Morskiego Oka.

Gdy jako pan Zakopanego na stałe zamieszkał w Kuźnicach, powszechnie znana była jego granicząca ze skąpstwem oszczędność. Każdy rok dokładał do tego portretu kolejne, bardziej lub mniej prawdziwe anegdoty. Hrabia – dziwak, który nie jadał mięsa, a w podróż zabierał butelkę herbaty i kaszę, dorabiał się kolejnych prześmiewców. Jaki więc był jego stosunek do „mieć”? Najlepiej chyba w 1924 r. scharakteryzował go Stefan Żeromski: „Zamoyski nie był abnegatem,

Prezydent RP Ignacy Mościcki (w środku) odwiedza Zamek w Kórniku. Obok prymas Polski kardynał August Hlond oraz członkowie Kuratorium Fundacji Zakłady Kórnickie – 1927 r.

kutwą, sobkiem, samoiścem, samolubem, sknerą, groszorem, wyrzeczeńcem, zakonnikiem. Odzienie jego było czyste, normalne – sposób życia jego był naturalnym, przeciętny można by rzec, proletariacki, że oszczędzał tego płomyczka zapalki i strzegł zagubionego gwoźdźca z podkowy nie dla siebie wcale, lecz dla skarbu Polski”.

Magnat narodowi

Pierwszą wojnę światową Zamoyscy spędzili we Francji. Maria, siostra Władysława, uruchomiła w Paryżu biuro „Opieka polska”, którego zadaniem było pomaganie polskim robotnikom we Francji oraz rodakom z armii pruskiej i austriackiej, wziętym do niewoli przez aliantów. Władysław zaangażował się w prace Komitetu Narodowego Polskiego oraz propagowanie idei odzyskania przez Polskę niepodległości. Na to nie szczędził ani sił, ani pieniędzy. Gdy po zakończeniu działań

Kardynał Adam Sapieha (w środku) oraz członkowie Kuratorium Fundacji Zakłady Kórnickie
– ok. 1946 r.

wojennych, w 1919 r., w podparyskim Wersalu trwała konferencja, która miała rozstrzygnąć o granicach Polski, Zamoyski intensywnie współpracował z przybyłą z kraju delegacją, a w szczególności z Romanem Dmowskim.

Rok później Zamoyscy wrócili na stałe do Polski, do Kórniku. O wypełnieniu woli Tytusa Działyńskiego Władysław myślał już od wielu lat. W roku 1910 założył we Lwowie Związek Zamoyskich. Szybko jednak przekonał się, że ta rodzinna organizacja nie daje gwarancji, iż przekazany jej majątek wykorzystany zostanie na cele ogólnonarodowe. Nie gwarantowało też tego obowiązujące ustawodawstwo pruskie. Dwa lata później pojawił się pomysł fundacji. Dopiero jednak zakończenie wojny i odrodzenie państwa polskiego, które pozwoliło w 1919 r. Zamoyskim osiąść w Kórniku, sprawiło, że idea fundacji zaczęła nabierać realnego kształtu. Władysław zaczął się spieszyć. W realizacji pomysłu

Zamoyscy na tarasie Zamku w Kórniku: Władysław Zamoyski (drugi z prawej), Jan Zamoyski (trzeci z prawej), Jadwiga Zamoyska (siedzi w środku) – 1922 r.

wspierały go blisko dziewięćdziesięcioletnia matka oraz siostra Maria.

Klimat do tworzenia fundacji był w Drugiej Rzeczypospolitej korzystny. W samej Wielkopolsce było ich 304 i co najważniejsze, większość się sprawdziła.

7 lutego 1919 r. marszałek Józef Piłsudski wydał dekret o fundacjach i o zatwierdzaniu darowizn oraz zapisów. Okazało się jednak, że obowiązuje on tylko na terenie Kongresówki. Prawnicy, profesorowie Aurelia Nowicka i Stanisław Sołtysiński, interpretując po latach absolutny precedens utworzenia mocą ustawy sejmowej w roku 1925 Fundacji Zakłady Kórnickie, podkreślili, „iż (...) ze względów patriotycznych nie chciano tworzyć fundacji *na prawie pruskim*, a skoro nie mogła być utworzona *na prawie polskim*, gdyż dekret z 1919 r. nie obowiązywał w Wielkopolsce, sejm III Rzeczypospolitej uchwalił specjalną ustawę”.

W listopadzie 1923 r. w wieku 93 lat zmarła Jadwiga z Działyńskich Zamoyska. Jej ciało spoczęło w kościele w Kórniku.

Tymczasem Władysław musiał stoczyć jeszcze jedną, ostatnią bitwę w swoim życiu. A że strategiem był dobrym, to i zakończyła się ona sukcesem. Nie obyło się jednak bez zwątpień. Hrabia nie dowierzał nieskodyfikowanemu ustawodawstwu odradzającego się państwa. Nie ufał też rządowi ani swojej rodzinie. Zbyt dobrze znał bowiem historię i zbyt wiele sam doświadczył. Wiedział, że testament można obalić, a prawo zmienić. Najtrudniej to jednak zrobić z aktem najwyższego rzędu, jakim jest ustawa sejmowa. A gdy jeszcze roztoczą nad nią patronat prezydent RP i prymas Polski? Nie przewidział jednak, że zmieni się ustrój, a władzę zdobędzie formacja, dla której jego i Sejmu wola nie będzie warta funta kłaków. To jednak miało stać się dwadzieścia lat później...

16 lutego 1924 r. Władysław i Maria Zamoyscy podczas audiencji u prezydenta Stanisława Wojciechowskiego podpisali akt donacyjny, zwracając się w nim do Sejmu, Senatu i rządu RP z prośbą o opiekę nad powstającą fundacją. Trzy miesiące później, 20 kwietnia 1924 r., aktem podpisanym w Śremie hrabia z kórnickich i zakopiańskich dóbr utworzył fundację.

1 października 1924 r. Rada Ministrów postanowiła akt fundacyjny skierować do Sejmu. Dwa dni później, 3 października, oficjalnie wiadomość ta dotarła do Kórniku. Po południu Władysław Zamoyski już nie żył. Pochowano go obok matki w krypcie Zamoyskich w kościele parafialnym w Kórniku.

Kościół pw. Wszystkich Świętych w Kórniku, fot. Piotr Skórnicki

TESTAMENT I DIALEKTYKA

Dzieje Fundacji Zakłady Kórnickie

W roku 1924 Władysław hrabia Zamoyski ofiarował narodowi wszystko, co posiadał: około 20 tys. hektarów pól, lasów, gór i jezior w Kórniku oraz Zakopanem. Dorzucił jeszcze bibliotekę i park. Fundacji Zakłady Kórnickie nie rozwiążali Niemcy, ale zrobiła to władza ludowa. Na początku XXI w., po kilkuletnich zmaganiach, udało się ją przywrócić do życia. Okazało się, że wola starego człowieka znaczy więcej niż dialektyka historii.

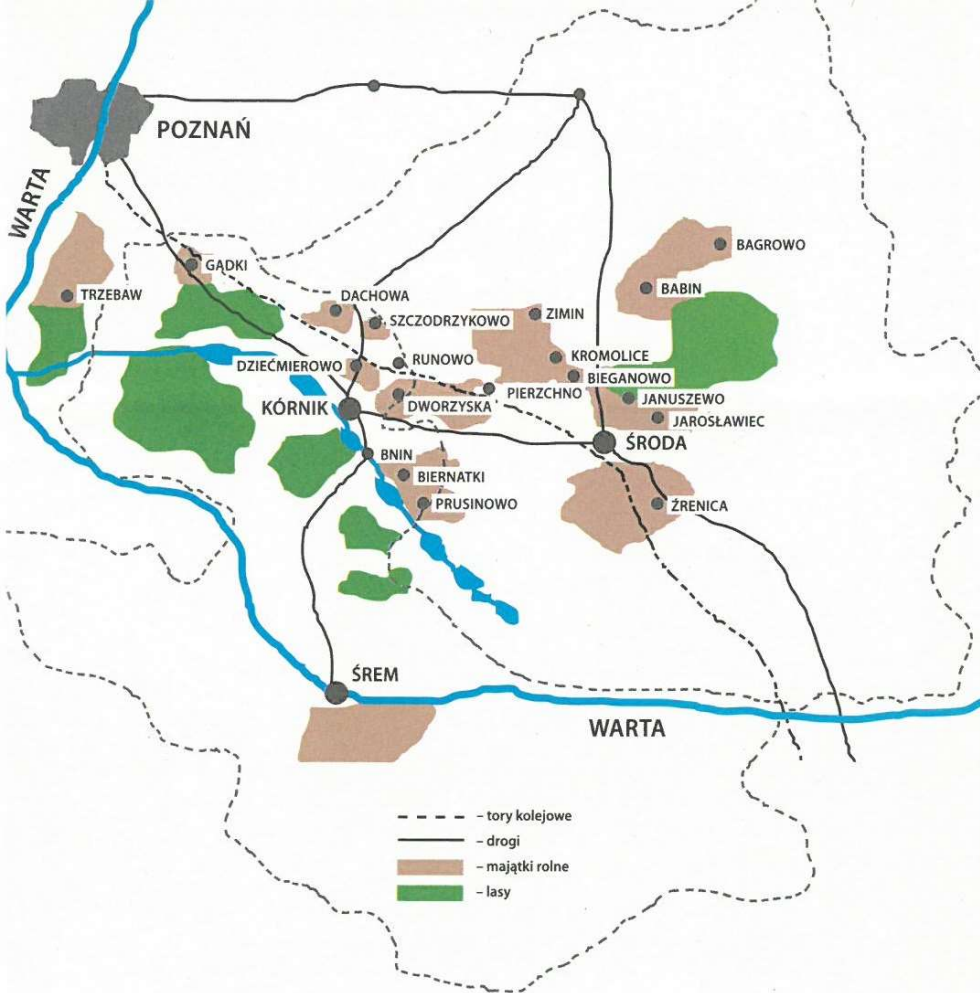
Sejm Rzeczypospolitej Polskiej 30 lipca 1925 r. przyjął, a miesiąc później Senat zatwierdził Ustawę o Zakładach Kórnickich. W niej to Jadwiga z Działyńskich Zamoyska i Władysław Zamoyski „oddali Narodowi Polskiemu wszystkie swoje majątki nieruchomości [w Wielkopolsce i Zakopanem – przyp. D.J.], które odtąd stanowić będą, pod Patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej i X. Prymasa, Arcybiskupa Gnieźnieńskiego i Poznańskiego, fundację niepodzielną pod nazwą »Zakłady Kórnickie« z siedzibą w Kórniku, która wraz z przyszłymi darami i zapisami, jest przeznaczona wiecześnie na cele poniżej wymienione”. A tymi celami było: utrzymanie

i rozwój założonej w 1882 r. Szkoły Domowej Pracy Kobiet; „popieranie wychowania młodzieży męskiej w duchu polskim i katolickim; pomoc do nauk wyższych dla wyjątkowo zdolnych, zwrotna, gdy zarabiać będą”; utrzymanie Zamku w Kórniku i miejscowej Biblioteki; „założenie i utrzymanie zakładu badań drzew leśnych, ogrodowych, użytkowych, owocowych i ozdobnych”; krzewienie w majątkach Zakładów Kórnickich wiedzy rolniczej i „zasad współdzielczości w duchu katolickim i narodowym oraz uprzemysłowienie i podnoszenie wartości majątków Zakładów Kórnickich, przeprowadzenie meljoracji”.

Władzą naczelną Fundacji zostało jedenastoosobowe Kuratorium i trzyosobowy Zarząd. W skład Kuratorium, które zbierać się miało raz do roku, wchodził: biskup krakowski, delegat Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, po dwaj przedstawiciele z Polskiej Akademii Umiejętności i Kasy im. Mianowskiego oraz prezes i czterej członkowie Związku Zamoyskich (a do Związku należeć mógł „tylko Polak chrześcijanin”). Kuratorium wybierało Zarząd, uchwalało budżet, zatwierdzało regulaminy poszczególnych Zakładów.

W ustawie zagwarantowano też m.in. to, że Zakłady Kórnickie utrzymywać będą własne kasy: chorych, emerytalną i ubezpieczeń. Wykonanie ustawy Sejm powierzył ministrowi wyznań religijnych i oświecenia publicznego, którym w owym czasie był Stanisław Grabski.

Pierwsze posiedzenie Kuratorium odbyło się w Warszawie 15 grudnia 1925 r. Prezesami Zarządu kolejno byli: książę Witold Czartoryski (1924–1928), Jan Zamoyski (1928–1932), Adolf Bniński (1932–1939), Wiktor Schramm (1945–1949), Jerzy Kuryłowicz (1949–1950), Kazimierz Myśliński (1950–1953).

Majątki rolne i lasy na terenie województwa poznańskiego, wchodzące w skład Fundacji Zakłady Kórnickie – stan na 1924 r.

Pola, lasy, góry

Fundacja dysponowała ogromnym majątkiem, którego wartość materialna jest dzisiaj trudna do oszacowania. Ocenia się, że ziemie, lasy, jeziora i nieruchomości, wyłączając Zamek i placówki naukowe, warte były niebagatelną jak na owe czasy sumę 55 mln zł (za dolara płacono wtedy około 5,30 zł).

Szczodrzykowo, fot. Piotr Skórnicki

Majątki Fundacji zajmowały obszar 19 661 ha (w Trzebau, Starym Dymaczewie, Gądkach, Dachowej, Bninie, Babinie, Bagrowie, Jarosławcu, Żrenicy, Januszewie, Pławcach, Biernatkach, Borówcu, Czmoniu, Czmońcu, Czołowie, Dziećmierowie, Konarskiem, Kórniku, Kromolicach, Mieczewie, Pierzchnie, Prusinowie, Skrzynkach, Zwoli, Zwolińcu, Runowie, Szczodrzykowie, Bieganowie, Kijewie, Małej Kępie, Ziminie, Zmysłowie, Poznaniu, Zakopanem, Brzegach, Bukowinie, Kościelisku, Zubsuchem, Dębnie), z czego na grunty orne przypadało 7413 ha, lasy zajmowały 10 276 ha, jeziora i stawy – 715 ha; resztę stanowiły łąki, parcele budowlane i nieużytki.

Geografia majątków była niezwykle korzystna: położone obok siebie – zarówno te w województwie poznańskim, jak i krakowskim – wzdłuż szlaków komunikacyjnych i linii kolejowych. Kulturalna wartość terenów zakopiańskich była bezcenna, a o sile materialnej Fundacji decydowała rolnicza wartość gruntów (przeważnie ziemie II i III klasy) między Poznaniem a Środą, z centrum w Kórniku.

Figuranci i długi

Szybko się jednak okazało, że struktura organizacyjna Fundacji, a przede wszystkim zbytnia jej kolegalność, utrudniała sprawne gospodarowanie. Układ w jedenastoosobowym Kuratorium sprawiał, że dysponujący pięcioma głosami Związek Zamoyskich po przeciągnięciu na swoją stronę jeszcze jednej osoby (o co trudno nie było) mógł przegłosować każdy przedstawiony przez siebie wniosek. Zdaniem Zygmunta Skowrońskiego, ówczesnego zastępcy szefa Kancelarii Cywilnej Prezydenta RP, „Zamoyscy nigdy nie pogodzili się z decyzją o utworzeniu Fundacji i uważali za swój obowiązek uratować ze spadku dla rodziny, co tylko było możliwe”.

Podobnie krytyczną ocenę tego, co działo się w Zakładach Kórnickich, wypowiedział wiosną 1926 r. dr Henryk Wilczyński, w latach 1922–1925 administrator majątku Zamoyckiego i jego przyjaciel: „Fundacja służy w poważnej mierze prywatnym celom. (...) Dotychczas nie odniosłem wrażenia, by Ministerstwo Oświecenia w stosunku do Zakładów wykazało większe zainteresowanie”.

Fundacji doskwierał też brak sprawnych menedżerów – dominowali w niej bowiem dostojni figuranci. Zaskakiwały też bardzo wysokie pensje członków Zarządu i diety przedstawicieli Kuratorium, tym bardziej że ci ostatni mieli pracować społecznie. Nie potrafiono również poradzić sobie z terminowym płaceniem czynszu przez dzierżawców poszczególnych majątków (np. tylko w 1932 r. zaległości z tego tytułu wynosiły 332 tys. 908 zł 96 gr). A gdy w 1929 r. nastąpił kryzys, to Fundacja znalazła się w wyjątkowo trudnej sytuacji. Wyjściem z niej okazała się sprzedaż dóbr zakopiańskich. W tym bowiem czasie tereny tatrzańskie tylko w niewielkim procencie były własnością państwa polskiego. Pod koniec lat dwudziestych, w związku z intensywnie prowadzoną przez rząd czechosłowacki akcją zakupu gruntów po południowej stronie Tatr, władze zaczęły zabiegać o wykup terenów po polskiej stronie. W tym czasie dobra Fundacji w gminie Zakopane obejmowały łącznie 6558 ha (było to ok. 50 proc. powierzchni polskich Tatr), a do tego dochodził jeszcze większy obszar, którego Fundacja była współwłaścicielem.

30 września 1933 r. został podpisany akt kupna-sprzedaży terenów zakopiańskich, który następnie zatwierdził Sejm RP. Przy Fundacji pozostały mniejsze parcele w Zakopanem i kilka domów, o łącznej powierzchni ponad 51,7 ha. Fundacja dostała 3,6 mln zł, ale większość tej kwoty za

długi przejął skarb państwa. Do wojny, mimo że poszczególne zakłady (Biblioteka, szczególnie po zabiegach Józefa Grycza, Ogrody Kórnickie, czyli Zakład Badania Drzew i Lasu, oraz działająca w Kuźnicach Szkoła Domowej Pracy Kobiet) funkcjonowały dobrze, poprawiło się też zarządzanie, to jednak dług Fundacji urósł do 7 mln zł.

Miejsce szczęśliwe

Oddziały niemieckie wkroczyły do Kórnika 10 września 1939 r. Majątki Fundacji zostały zamienione na Reichsstiftung für Deutsche Ostforschung (Fundację do Niemieckich Badań Wschodnich). Dołączono do nich również inne majątki, w tym: Laski (w powiecie kępińskim – 2600 ha), należące do fundacji Nauka i Praca im. Heliodora Świącickiego; Klucz Smogulecki (w powiecie wągrowieckim – 2800 ha) fundacji Bogdana Hutten-Czapskiego na rzecz Uniwersytetu Warszawskiego i Politechniki Warszawskiej oraz mający 10,6 tys. ha Klucz Przygodzice – Antonin (w powiecie ostrowskim i odolanowskim) Michała Radziwiłła, który ten podarował Adolfowi Hitlerowi.

Niemcy nastawili się na zysk gospodarczy, a działalność naukowa została zaniechana (dział naukowy Ogrodów Kórnickich został zdewastowany, Biblioteka zamknięta, a jej zbiory nie były udostępniane). Mimo intensywnej gospodarki niektóre folwarki paradoksalnie zyskały na administracji okupanta: przeprowadzono w nich remonty budynków i pobudowano nowe, sprowadzono maszyny, na większą niż dotychczas skalę zaczęto stosować nawozy sztuczne, wprowadzono nowe uprawy. Ostateczna jednak decyzja co do losów Kórnika miała zapaść po końcowym zwycięstwie III Rzeszy. Niemieckie wojsko i cywilni pracownicy opuścili Kórnik 19 stycznia 1945 r.

„To najszczęśliwsze miejsce w Polsce” – mawiał o Kórniku prof. Jerzy Wisłocki, wieloletni dyrektor Biblioteki Kórnickiej. „Dlaczego? Ponieważ zarówno Zamek, jak i okoliczne folwarki przetrwały wszystkie wojny w niemal nienaruszonym stanie”.

Bierut był wściekły

Natychmiast po wojnie zaczęło działać Kuratorium. Szybko jednak jego członkowie doszli do wniosku, że w dotychczasowym kształcie, przy tym, co działo się w Polsce, Fundacji nie da się utrzymać.

Komunistyczne władze nie wiedziały, jak mają postąpić z Zakładami Kórnickimi. Bo oto z jednej strony, z pominięciem istniejącego stanu prawnego, przejęły lasy Fundacji (4943 ha) – powołując się na dekret z 12 grudnia 1944 r., który jednak nie zawierał przepisu uchylającego Ustawę o Zakładach Kórnickich – z drugiej zaś zarządzeniem z 21 czerwca 1945 r. ówczesny minister rolnictwa wyłączył wszystkie majątki rolne Fundacji z parcelacji. Mimo więc protestów Kuratorium, przy złamaniu zasady, że ustawa szczegółowa ma moc obowiązującą nad ustawą ogólną, lasy kórnickie stały się własnością państwa.

Prowadzone w latach 1945–1948 rozmowy na temat przyszłości Fundacji nie dały żadnych rezultatów. Jest taka teoria, która mówi, że Fundacji wcześniej nie zlikwidowano, ponieważ dawała ona jedyną szansę oficjalnego spotkania komunistycznego prezydenta Bolesława Bieruta z prymasem kardynałem Augustem Hlondem, obaj bowiem, zgodnie z ustawą, byli patronami Zakładów Kórnickich. A że szczególnie Bierutowi zależało na tym kontakcie, to w 1949 r. zorganizowano w kórnickim Zamku takie spotkanie. Hlond

jednak nie przyjechał. Bierut był wściekły. Zamkowi wizyta jednak się opłacała, bo przy okazji Bierut zobaczył pękające mury i przyznał pieniądze na ich ratowanie.

Rozwiązać burżuazyjne twory

Ten stan nie mógł jednak trwać wiecznie. Przyszedł więc czas na „rozstrzygnięcia ostateczne”. Ich początkiem było zarządzenie ministra rolnictwa z 16 marca 1949 r., który nakazał przejście majątków rolnych Fundacji. Cztery dni później Okręgowy Zarząd Państwowych Gospodarstw Rolnych w Poznaniu objął „ziemię wraz z inwentarzem żywym i martwym” Zakładów. 25 kwietnia Fundacja straciła również Szkołę Domowej Pracy Kobiet, internat oraz gospodarstwa w Kuźnicach. Potem Ministerstwo Szkół Wyższych i Nauk „wydzierżawiło” na czas nieokreślony majątek Ogrodów Kórnickich.

W roku 1951 Zakłady Kórnickie posiadały ok. 150 ha ziemi (i to wydzierżawionej), Zamek (wraz z Biblioteką, której działalność finansowało państwo), kilka budynków w Kórniku i Zakopanem oraz zniszczony Pałac Działyńskich w Poznaniu.

Rok później, 24 kwietnia 1952 r., Rada Ministrów wydała, a Rada Państwa zatwierdziła, dekret o zniesieniu w Polsce Ludowej fundacji jako instytucji – ich majątek miało przejąć państwo. Komuniści argumentowali to tym, że skoro działalność statutowa fundacji pokrywa się z zadaniami, które wypełniają „organy państwowe”, to nie ma potrzeby utrzymywania tych „burżuazyjnych tworów”. A że dekret skierowany był przeciw narodowej tradycji i gwałcił wolę darczyńców, to tylko potwierdzało – zdaniem nowych rządców kraju – polityczną słuszność tej decyzji.

Trzebaw, fot. Piotr Skórnicki

Hrabiowski kłopot

Przyzwyczajone do kazuistycznych rozwiązań prawnych władze PRL zdawały sobie jednak sprawę, że ów dekret nie przystaje do Zakładów Kórnickich. Naruszał bowiem niezbywalność ustawodawstwa sejmowego, poprzez zastąpienie go dekretem niższego rzędu. Wtedy to władze wpadły na pomysł przekazania fundacyjnego majątku utworzonej w 1951 r. Polskiej Akademii Nauk. Zrobiono więc bardzo szczegółowy protokół zdawczo-odbiorczy, który liczył 36 tomów. A nad całością czuwał ówczesny sekretarz poznańskiego oddziału PAN Stanisław Gibasiewicz.

10 stycznia 1953 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę, na mocy której PAN przejęła Bibliotekę oraz „mienie ruchome i nieruchome” będące własnością Fundacji Zakłady Kórnickie. Tym samym PRL-owskie władze pozbyły się „hrabiowskiego kłopotu”, a jednocześnie – w swoim mniemaniu – dowartościowały Akademię. „Porządkując” bowiem poszczególne sfery życia nowego, socjalistycznego państwa, komuniści rozwiążali m.in. Polską Akademię Umiejętności i Warszawskie Towarzystwo Naukowe, a „na ich bazie” utworzyli PAN. Skoro więc w przedwojennych władzach Fundacji zasiadali dwaj przedstawiciele PAU, to naukowy spadkobierca tej organizacji, czyli PAN, miał też, zdaniem władz, moralne prawo do zawiadywania majątkiem Zakładów.

Szybko się jednak okazało, że było to fikcją. Akademia wprawdzie przejęła ów majątek, ale tylko na papierze. W jej bowiem posiadaniu znalazły się jedynie dwie placówki naukowe: Biblioteka Kórnicka oraz Zakład Badania Drzew i Lasu (obecnie Instytut Dendrologii), natomiast blisko 7 tys. ha ziemi uprawnej i ponad 700 ha jezior przejęły PGR-y (w owym czasie tylko one miały prawo prowadzić gospodarkę

rolną na dużych obszarach). Polska Akademia Nauk nie dostała też w swoje użytkowanie należących do Fundacji parceli i budynków w Kórniku i Zakopanem, nie mówiąc już o blisko 5 tys. ha lasów, którymi od 10 lat zawiadywało państwo.

Podejmowane przez władze PAN w połowie lat sześćdziesiątych nieśmiałe próby wyegzekwowania postanowień uchwały z 1953 r. spełzły na niczym. Dopiero 30 lat później, już w wolnej Polsce, grupie osób udało się rozpocząć i przeprowadzić zwycięską krucjatę o przywrócenie do życia Fundacji. Prof. Andrzej B. Legocki, ówczesny prezes poznańskiego oddziału PAN i główny inicjator restytucji Zakładów, w roku 1999 na łamach „Gazety Wyborczej” powiedział: „Po pierwsze, pamiętajmy, że Fundacja została nieprawnie rozwiązana, bo zrobiono to za pomocą aktu niższego rzędu niż ustawa; po drugie – miała realizować szczytne cele, które nadal są aktualne; po trzecie – jej przywrócenie to wyraz dziejowej sprawiedliwości i szacunku dla najpiękniejszych narodowych tradycji”.

Tablica rodziny Zamoyskich w kościele pw. Wszystkich Świętych w Kórniku, fot. Piotr Skórnicki

WOLA HRABIEGO

Jak Fundację Zakłady Kórnickie odnowiono

1991 r.

Poznański oddział Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa przejmuje majątek po likwidowanych na terenie Wielkopolski PGR-ach. Tym samym Agencja staje się właścicielem ziemi, jezior i zabudowań, które do 1952 r. należały do Fundacji Zakłady Kórnickie. W latach 1991–1995, spośród prawie 7 tys. ha fundacyjnej ziemi, ponad połowę Agencja wydierżawia – wieloletnie umowy przyznają dzierżawcom m.in. prawo pierwokupu użytkowanych gruntów i zabudowań. Część fundacyjnych terenów zostaje sprzedana.

W tym też czasie w kręgach poznańskiego oddziału Polskiej Akademii Nauk dojrzewa pomysł restytuowania Fundacji.

5 stycznia 1995 r.

Sejm III RP przyjmuje Ustawę o Fundacji Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Na tej ustawie wzorować się będą posłowie przygotowujący, a następnie składający 26 listopada 1998 r. na ręce marszałka Sejmu RP projekt Ustawy o Fundacji Zakłady Kórnickie.

Lata 1995–1997

Wokół idei restytuowania Fundacji tworzy się nieformalne lobby. Prym w jego kształtowaniu wiedzie prof. Andrzej B. Legocki – od 1996 r. prezes oddziału PAN w Poznaniu. Jego działania w pełni popiera ówczesny prezes Akademii, prof. Leszek Kuźnicki. Władze PAN zakładają, że po restytuowaniu Fundacji jej dysponentem będzie Akademia.

Lobby profundacyjne tworzą też pracownicy Biblioteki Kórnickiej (na czele z pełniącym w tamtym czasie funkcję dyrektora prof. Jerzym Wisłockim), samorządowcy z Kórnik, politycy (związany z Unią Wolności Marek Zieliński czy z powstającą Akcją Wyborczą Solidarność Marcin Libicki), kościelni hierarchowie i poznańscy intelektualiści – ludzie kultury i nauki.

W prasie, przede wszystkim poznańskiej, ukazują się pierwsze teksty o planach odnowienia Fundacji, jej historii i osobie Władysława hrabiego Zamoyskiego. „Po co Fundacja?” – pytał na łamach „Gazety Wyborczej” prof. Andrzej Legocki. – „Przed ponad 70 laty stary człowiek chciał zamknąć piękną klamrą dorobek swego i swoich przodków życia. Ofiarował więc tę spuściznę narodowi. Czy to, że była wojna i zmienił się ustrój, ma usprawiedliwiać, że jego woli nie mamy dzisiaj respektować?”

2 kwietnia 1997 r.

W piśmie skierowanym do ówczesnego prezesa Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa, Adama Tańskiego prof. Andrzej Legocki prosi o „wstrzymanie w trybie pilnym wyprzedaży gruntów należących do byłej Fundacji Zakłady Kórnickie”. W uzasadnieniu prof. Legocki stwierdza: „Byłoby gorzkim paradoksem historii, czego żadna sprawiedliwa ocena najnowszych dziejów nie mogłaby wybaczyć, aby w warunkach wolnej Polski szlachetny zapis rodu Zamoyskich

na rzecz Narodu został zniweczony i nieodwracalnie przekreślony przez wyprzedaż dóbr i majątków, które powinny służyć całemu społeczeństwu”.

Z prośbą o niedopuszczenie „do degradacji poprzez wyprzedaż indywidualnych fragmentów majątku Fundacji” do prezesa Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa zwraca się również ówczesny metropolita poznański abp Juliusz Paetz: „Ze swej strony pragnę gorąco poprzeć inicjatywę Polskiej Akademii Nauk, czując się – jako Arcybiskup Metropolita Poznański – moralnym spadkobiercą Patronatu, który roztoczył nad Fundacją ówczesny Arcybiskup Gnieźnieński i Poznański, zgodnie z życzeniem twórcy Fundacji Zakłady Kórnickie, Jadwigi z Działyńskich Zamoyskiej i Władysława Zamoyskiego (...). Stąd apeluję do Szanownego Pana Prezesa o życzliwe odniesienie się do starań podjętych przez Polską Akademię Nauk. Są one bowiem przejawem głębokiej troski o to, by zachować owo wspaniałe dziedzictwo i włączyć je w formie niepodzielnej całości w życie gospodarcze naszego Kraju”.

Wkrótce prezes Tański podjął decyzję o wstrzymaniu sprzedaży ziemi z majątków wchodzących dawniej w skład Fundacji.

18 kwietnia 1997 r.

W jednej z warszawskich kancelarii notarialnych ówczesny sekretarz naukowy PAN prof. Mirosław Mossakowski w imieniu Polskiej Akademii Nauk udziela prof. Andrzejowi B. Legockiemu „pełnomocnictwa do podejmowania wszelkich czynności związanych z restytuowaniem fundacji pod nazwą Zakłady Kórnickie z siedzibą w Kórniku, a w związku z tym do reprezentowania PAN wobec wszelkich władz, urzędów, sądów, instytucji, osób prawnych i fizycznych, do składania wszelkich oświadczeń, wniosków i pism, do

I D E A T U R A

PRAWO

Biblioteka w Kórniku, fot. Piotr Skórnicki

wyjednywania i odbioru dokumentów, do odbioru korespondencji i przesyłek, do podpisania aktu notarialnego, a także do wszelkich innych czynności, jakie okażą się konieczne w realizacji niniejszego pełnomocnictwa”.

21 kwietnia 1997 r.

„Kieruję na ręce Pana Dyrektora zaproszenie do współdziałania (...) w sprawie zwrotu Polskiej Akademii Nauk dóbr i majątków byłej Fundacji Zakłady Kórnickie, będących w administracji Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa” – takiej treści zaproszenie przekazał dr. Romualdowi Kamińskiemu, pełniącemu wtedy funkcję dyrektora poznańskiego oddziału Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa (AWRSP), prof. Andrzej B. Legocki. Jednocześnie w drugim piśmie (datowanym również na 21 kwietnia) szef poznańskiego PAN zwraca się do dyrektora Kamińskiego z wnioskiem „o wstrzymanie wszelkich działań zmierzających do uszczuplenia majątków byłej Fundacji – poprzez wyprzedaż gruntów, jak również zawieranie niekorzystnych umów dzierżawczych. (...) W szczególności proszę” – pisze dalej prof. Legocki – „o wstrzymanie przetargów na sprzedaż: gruntów po byłym PGR Jarosławiec, stanowiących majątki Babin, Bagrowo, Bieganowo, Jarosławiec, Zimnino, Żrenica; gruntów będących w użytkowaniu Spółki Skarbu Państwa „Jagrol” z siedzibą w Szczodrzykowie; majątku Biernatki-Prusinowo. (...) Jest moją powinnością (...) przekazanie informacji, iż w przypadku podjęcia przez Agencję kroków mających na celu uszczuplenie majątku byłej Fundacji, Polska Akademia Nauk podejmie wszelkie starania do wystąpienia z roszczeniem odszkodowawczym wobec osób trzecich, w których władaniu pozostawać będą nieruchomości”.

19 maja 1997 r.

W budynku poznańskiego oddziału PAN przy ul. Wieniawskiego dochodzi do spotkania kilku poznańskich parlamentarzystów z przedstawicielami AWRSP. Jego organizatorem jest prof. Andrzej B. Legocki, który w ten sposób szuka sojuszników mogących wesprzeć starania o restytucję Fundacji. Mimo wielu kontrowersji wszyscy uczestnicy spotkania poparli ideę odtworzenia Zakładów Kórnickich oraz zgodzili się, że jedyną skuteczną drogą do realizacji tego celu jest ustawa sejmowa, na wzór Ustawy o Fundacji Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

14 lipca 1997 r.

W piśmie skierowanym na ręce Danuty Waniek, ministra stanu w Kancelarii Prezydenta RP, prof. Andrzej B. Legocki informuje o historii Zakładów Kórnickich, stanie prawnym pofundacyjnego majątku oraz wnioskuje o jego przywrócenie PAN. „Przedmiotem wystąpienia” – pisze prof. Legocki – „jest zwrot następujących nieruchomości: lasów kórnicko-trzebawskich (4943 ha), gruntów rolnych w woj. poznańskim (6759 ha) [obecnie woj. wielkopolskie – przyp. D.J.], jezior (715 ha), parcel miejskich i nieużytków (82 ha), parcel i terenów miejskich w Zakopanem (36 ha). (...) Akademia jest jedyną instytucją, która przejmując dobra pofundacyjne i występując o restytucję Fundacji, może zapobiec nieodwracalnemu rozproszeniu tych dóbr i zniweczeniu szlachetnej intencji zapisu rodów Zamoyskich i Działyńskich. Odtworzona Fundacja podjęłaby działalność na rzecz upowszechniania idei pracy organicznej na terenach Wielkopolski, propagowania nowoczesnego rolnictwa, zakładania szkół rolniczych, fundowania stypendiów edukacyjnych itp.”

22 maja 1998 r.

Podczas odbywającego się w Poznaniu seminarium samorządowego „Szanse i zagrożenia rozwoju rolnictwa w Wielkopolsce w aspekcie zrównoważonym” 120 jego uczestników poparło ideę odtworzenia przy PAN Fundacji Zakłady Kórnickie. Jednocześnie złożyli wniosek do Sejmiku Samorządowego Województwa Poznańskiego oraz wielkopolskich posłów i senatorów „o podjęcie wszelkich starań na rzecz zrealizowania tej idei”.

14 września 1998 r.

Dziwiesięciu wielkopolskich parlamentarzystów Akcji Wyborczej Solidarność i Unii Wolności publikuje stanowisko, w którym wyraża zdecydowaną wolę podjęcia starań legislacyjnych zmierzających do restytucji Fundacji Zakłady Kórnickie i wniesienia projektu ustawy o Fundacji do łaski marszałkowskiej. W uzasadnieniu stwierdzają: „Przywrócenie Fundacji na terenach, które obecnie są we władaniu Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa, stanowiłoby wyraz dziejowej sprawiedliwości i szacunku III Rzeczypospolitej wobec najpiękniejszych tradycji narodowych. Restytuowanie Fundacji dla wspierania nowoczesnej kultury i edukacji rolniczej i propagowania przez nią we współczesnych formach idei pracy organicznej stanowić może najlepszy wzorzec dobrego gospodarowania ziemią w przededniu przystąpienia Polski do Wspólnoty Europejskiej”.

Jednocześnie powstaje projekt Ustawy o Fundacji – Zakłady Kórnickie. Na prośbę oddziału poznańskiego PAN przygotowuje go mecenas Rafał Przysański, który wcześniej przygotowywał m.in. projekt statutu Fundacji im. Raczyńskich. Projekt ten jest stale uzupełniany aż do złożenia go w Sejmie.

26 listopada 1998 r.

Na ręce marszałka Sejmu RP Macieja Płażyńskiego zostaje złożony projekt Ustawy o Fundacji – Zakłady Kórnickie podpisany przez 46 posłów koalicji AWS-UW. Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem upoważniony został poseł Marcin Libicki (AWS). Według projektu siedzibą Fundacji byłby Kórnik, a jej celami m.in. wspieranie i rozwijanie nowoczesnego rolnictwa, upowszechnianie kultury i oświaty rolniczej, prowadzenie wzorcowego gospodarstwa, edukacja, działalność naukowa, fundowanie stypendiów, propagowanie idei pracy organicznej, wspieranie placówek PAN: Biblioteki i Instytutu Dendrologii. Fundacją kierowałaby Rada Kuratorów i Zarząd (zasady ich powoływania i kompetencje regulowałby statut), a nadzór sprawowałby prezes PAN. Źródłami finansowania Fundacji byłoby dochody z majątku, działalności gospodarczej oraz darowizny i spadki.

Projekt został też nieformalnie poparty przez wielkopolski Sojusz Lewicy Demokratycznej. Lobby na rzecz restytucji kórnickiej Fundacji zaczęto nazywać „porozumieniem ponad podziałami”, co w jednej z wypowiedzi prasowych poseł Marcin Libicki spuentował: „Restytucja Fundacji to w Poznaniu kwestia patriotyzmu lokalnego, który sprawił, że w tej sprawie doszło do politycznego aliansu”.

29 grudnia posłowie wnioskodawcy przedstawili uzupełnienie uzasadnienia projektu ustawy.

11 lutego 1999 r.

Wielkopolski oddział Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego w liście skierowanym do premiera Jerzego Buzka prosi o wsparcie starań PAN dotyczących restytucji Fundacji. „Aby nie dopuścić do uwłaszczenia się osób trzecich

na majątku narodowym” – czytamy w liście – „Polskie Towarzystwo Ziemiańskie Oddział Wielkopolski, jako spadkobierca Polskiego Związku Ziemiaków, którego członkiem był śp. Władysław hrabia Zamoyski, czuje się zobowiązane przypomnieć wolę Fundatorów, iż ich darowizna ma służyć całemu Narodowi Polskiemu i że jest ona Jego własnością”. Pod listem podpisali się Aleksander Taczanowski – prezes i Zbigniew Dwernicki – wiceprezes wielkopolskiego oddziału PTZ.

Tymczasem o projekcie ustawy wypowiadają się przedstawiciele rozmaitych instytucji – sprawdzane są przepisy i umowy odnoszące się do pofundacyjnego majątku. Kilkakrotnie, przy różnych okazjach, przypomniane jest stanowisko posłów wnioskodawców, „iż majątki będące w użytkowaniu Polskiej Akademii Nauk, podobnie jak dobra skomunalizowane, nie mogą być i nie są przedmiotem restytucji na rzecz Fundacji Zakłady Kórnickie. Ma ona bowiem dotyczyć tylko tych majątków, które są obecnie we władaniu Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa i mogą być wyprzedane”.

Do wnioskodawców kierowane są też kolejne propozycje zmian poszczególnych artykułów projektu ustawy, z których część jest uwzględniana.

Wreszcie projekt ustawy zostaje skierowany do sejmowej Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży oraz Komisji Skarbu Państwa, Uwłaszczenia i Prywatyzacji.

29 marca 1999 r.

Obrađujący w Warszawie Komitet Społeczny Rady Ministrów stwierdził, że „powołanie Fundacji na zasadach określonych w projekcie ustawy nie znajduje uzasadnienia”. Stanowisko to argumentowano m.in. tym, że projekt jest sprzeczny

z przepisami Ustawy o finansach publicznych oraz niespójny z przepisami o utworzeniu Komitetu Badań Naukowych i o jednostkach badawczo-rozwojowych. Stwierdzono też, że Skarb Państwa nie może tworzyć fundacji oraz że jej cele nie zostały dokładnie określone, a te, które wymieniono, są realizowane przez inne instytucje.

12 kwietnia 1999 r.

Na wniosek PAN, w poznańskiej kancelarii adwokackiej Rafała Przystańskiego, została przygotowana opinia prawna, w której podważono argumenty rządowych ekspertów.

4 maja 1999 r.

Kolejna opinia prawna przygotowana przez prof. Stanisława Sołtysińskiego i prof. Aurelię Nowicką. W sposób szczególnie i bardzo metodyczny zakwestionowali oni opinię rządową. W konkluzji wybitni prawnicy stwierdzili, że „w świetle obowiązującego prawa brak jakichkolwiek przeszkód prawnych do utworzenia Fundacji Zakłady Kórnickie w drodze ustawy”. Udowodnili też, że nie pozostaje to w sprzeczności z Ustawą o finansach publicznych, a w końcowym punkcie opinii napisali: „Uchwalenie ustawy będzie zgodne z zasadami sprawiedliwości społecznej, które – stosownie do art. 2 Konstytucji – urzeczywistnia Rzeczpospolita Polska jako demokratyczne państwo prawa”.

Jednocześnie prowadzone są działania mające na celu pozyskanie przychylności członków Komitetu Rady Ministrów. Prof. Andrzej B. Legocki wysyła dziesiątki pism. Wspierają go m.in. posłowie Marek Zieliński i Marcin Libicki. Ideę restytucji Fundacji popierają pełniący wtedy funkcje ministrów Mirosław Handke (edukacja), Andrzej Wiszniewski (przewodniczący

Arboretum w Kozimku, fot. Piotr Szlomek

KBN), Maciej Srebro (łączność), Andrzej Zakrzewski (kultura i sztuka).

31 sierpnia 1999 r.

„Rada Ministrów uznaje za słuszne cele Fundacji (...), gdyż nawiązują do zasad pracy organicznej, działalności na rzecz rolnictwa, edukacji i kultury Ziemi Wielkopolskiej oraz dotyczą tworzenia podstaw do wzorcowych zasad gospodarowania zasobami rolnymi” – takie stanowisko przyjął rząd w sprawie poselskiego projektu Ustawy o Fundacji – Zakłady Kórnickie. Rada Ministrów popiera ustanowienie Fundacji na drodze ustawy sejmowej, a jednocześnie zaleca dalsze prace nad projektem.

Lata 2000–2001

Projekt ustawy o Fundacji opracowywany jest przez posłów z Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży oraz Komisji Skarbu Państwa, Uwłaszczenia i Prywatyzacji Sejmu. Na poszczególne posiedzenia połączonych komisji w charakterze ekspertów zapraszani są prof. Andrzej B. Legocki, mecenas Rafał Przestański, burmistrz Kórnik dr Zbigniew Kalisz i przewodniczący Rady Miasta Kórnik Seweryn Waligóra. Stronę rządową na tych posiedzeniach reprezentuje podsekretarz stanu w Komitecie Badań Naukowych Małgorzata Kozłowska, PAN – dyrektor generalny dr Zdzisław Hensel i dyrektor Departamentu Prawnego Roman Bartczak. W końcowej fazie prac, dla opracowania ostatecznego projektu zapisu, zostaje powołana podkomisja – przewodniczy jej poseł Marek Zieliński.

Poszczególne instytucje i urzędy wnoszą kolejne poprawki; tworzone są też komentarze do zestawienia majątku Fundacji,

wyceny fundacyjnych nieruchomości, będących w zasobach Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa itd.

21 stycznia 2000 r.

Pierwsze czytanie w Sejmie projektu Ustawy o Fundacji – Zakłady Kórnickie na posiedzeniu Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży oraz Komisji Skarbu Państwa, Uwłaszczenia i Prywatyzacji. Komisje postanowiły zawiesić decyzje co do dalszego postępowania legislacyjnego nad tym projektem do czasu nadesłania przez wnioskodawców informacji uzupełniających.

10 maja 2000 r.

Posel Marcin Libicki przesyła marszałkowi Sejmu RP Maciejowi Płażyńskiemu materiały uzupełniające projekt, o które wnioskowały komisje podczas pierwszego czytania.

4 września 2000 r.

Marszałek Maciej Płażyński prosi premiera Jerzego Buzka o ponowne zajęcie przez Radę Ministrów stanowiska wobec poselskiego projektu Ustawy o Fundacji.

8 stycznia 2001 r.

Rząd zajmuje stanowisko: po raz kolejny popiera projekt ustanowienia Fundacji, ale i zgadza się z szeregiem zastrzeżeń wyrażonych przez Prezydium Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży oraz Komisji Skarbu Państwa, Uwłaszczenia i Prywatyzacji. „(...) Rada Ministrów podtrzymuje stanowisko” – konkludują członkowie rządu – „że poselski projekt Ustawy o Fundacji – Zakłady Kórnickie powinien być przedmiotem dalszych prac legislacyjnych, w toku których należy dokonać stosownych uzupełnień i usunąć istniejące wątpliwości”.

Zalecenie rządu zostaje zrealizowane. Rada Ministrów uważała też ministra nauki, przewodniczącego Komitetu Badań Naukowych do reprezentowania rządu podczas parlamentarnych prac nad Ustawą o Fundacji.

26 lipca 2001 r.

Drugie czytanie projektu Ustawy o Fundacji – Zakłady Kórnickie na posiedzeniu Sejmu. Dwaj wielkopolscy posłowie SLD, Stanisław Stec i Wiesław Szczepański, zgłaszają 21 (spośród łącznie 25) poprawek. Wśród nich najbardziej kontrowersyjna dla posłów koalicji AWS-UW okazuje się ta, która wyłącza z gruntów przekazywanych Fundacji ok. 2,5 tys. ha, z czego ponad 90 proc. dzierżawi Janusz Paul. Po burzliwej dyskusji poseł Stec wycofuje tę poprawkę. Ustawa ponownie zostaje skierowana do obu, połączonych komisji „w celu przedstawienia dodatkowego sprawozdania”. Komisje pracują nad nim 23 sierpnia.

24 sierpnia 2001 r.

Trzecie czytanie projektu Ustawy o Fundacji – Zakłady Kórnickie. Posłem sprawozdawcą jest Marek Zieliński (UW). Większość poprawek zgłoszonych podczas poprzedniego posiedzenia zostaje odrzucona. Dochodzi do głosowania: spośród 325 obecnych parlamentarzystów za przyjęciem Ustawy o Fundacji – Zakłady Kórnickie głosowało 170 posłów, przeciw – 147, a wstrzymało się od głosu ośmiu. Okazało się też, że na 17 wielkopolskich posłów SLD 11 głosowało przeciw, pięciu nie pojawiło się w sali obrad, a jeden wstrzymał się od głosu. Przeciw ustawie było też trzech reprezentujących Wielkopolską posłów PSL. Ustawa powędrowała do Senatu, który wprowadził kilka drobnych poprawek.

Ziemie na terenie województwa wielkopolskiego wchodzące w skład Fundacji Zakłady Kórnickie
 – stan na 2001 r. (oprac. inż. Leszek Tomaszewski)

18 września 2001 r.

Sejm RP przegłosowuje część przyjętych 14 września przez Senat poprawek i w ostatecznym kształcie przyjmuje Ustawę o Fundacji – Zakłady Kórnickie. Za głosują przede wszystkim posłowie koalicji AWS-UW, przeciw – posłowie PSL i SLD. Ci ostatni zapowiadają, że będą namawiać

prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego do zawetowania ustawy w uchwalonym przez Sejm kształcie. „Porozumienie ponad podziałami okazało się fikcją” – podsumowali taką postawę posłowie Marcin Libicki i Marek Zieliński.

2 października 2001 r.

Z prośbą o podpisanie Ustawy o Fundacji do prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego zwracają się władze miejskie i samorządowe miasta i gminy Kórnik. W ich imieniu list podpisuje związany z SLD burmistrz Zbigniew Kalisz oraz przewodniczący Rady Miasta Kórnik Seweryn Waligóra.

11 października 2001 r.

Prezydent RP podpisuje Ustawę o Fundacji – Zakłady Kórnickie. W myśl Ustawy Fundacja zarządzać będzie majątkiem, na który składa się 4200 ha ziemi uprawnej (przeważnie II i III klasy) w gminach Kórnik, Mosina, Dominowo i Środa Wielkopolska. Jej wartość rynkowa w 2001 r. to około 422 mln zł. Wypracowane środki przeznaczane będą m.in. na wspieranie i rozwijanie nowoczesnego rolnictwa, działania na rzecz edukacji rolniczej i działalności naukowo-badawczej (nowe szkoły, stypendia itd.), propagowanie idei pracy organicznej, pomoc mieszkańcom z terenów fundacyjnych, wspieranie placówek PAN (Biblioteki Kórnickiej i Instytutu Dendrologii). Organami Zakładów są: Rada Kuratorów (w której zasiadają przedstawiciele Prezydenta RP, Prymasa Polski, ministrów: szkolnictwa wyższego, nauki, rolnictwa, skarbu, wojewody wielkopolskiego, burmistrzów: Kórnik i Środy Wlkp., PAN i PTPN) oraz Zarząd. Nadzór sprawuje minister nauki – on nadał Zakładom statut. Siedzibą fundacji jest Kórnik.

9 lipca 2002 r.

Wojewoda wielkopolski wydaje decyzję stwierdzającą nabycie z dniem 25 czerwca 2002 r. przez Fundację pod nazwą Zakłady Kórnickie, wpisaną do Krajowego Rejestru Sądowego – Rejestru Stowarzyszeń, Innych Organizacji Społecznych i Zawodowych, prawa własności nieruchomości wymienionych w załączniku do niniejszej decyzji.

Biernatki, fot. Piotr Skórnicki

DRUGIE ŻYCIE

Jak Fundacja Zakłady Kórnickie funkcjonuje dzisiaj

Lata 2002–2003

- **18 listopada 2002 r.** – pierwsze posiedzenie Rady Kuratorów i wybór jej przewodniczącego. Członkami Rady zostali: prof. Andrzej B. Legocki (przewodniczący), mgr Mieczysław Jacków, mgr Wojciech Jankowiak, dr Zbigniew Kalisz, prof. Leon Kozacki, ks. dr Jan Krokos, prof. Bogdan Marciniak, mgr inż. Janusz Paul, dr Mirosław Słowiński, prof. Jerzy Wiślocki. Do Zarządu Fundacji zostali wybrani: prof. Jerzy Wiślocki (prezes), prof. Stanisław Sierpowski (wiceprezes), mgr inż. Kazimierz Grzesiak (członek), dr Zbigniew Kalisz (członek).

- Wmurowanie na głazie przy schronisku nad Morskim Okiem tablicy upamiętniającej zasługi Władysława hrabiego Zamoyskiego dla tego zakątka Tatr.

- **12 września 2003 r.** – otwarcie siedziby FZK przy pl. Niepodległości 49 w Kórniku.

- **11 listopada 2003 r.** – odsłonięcie w Zakopanem pomnika Władysława hrabiego Zamoyskiego.

- Przyznanie i przekazanie pierwszych stypendiów dla uczniów oraz dotacji na zakup komputerów dla szkół.

Finansowany przez FZK Festiwal „Muzyka z Kórnika”

- Podjęcie przez Fundację prac nad programem Unii Europejskiej w zakresie elektronicznego zarządzania w administracji publicznej.
- Wprowadzenie zmian w statucie FZK, m.in. rozszerzających zakres przedmiotu działalności Fundacji.

2004 r.

- **4 grudnia** – zatwierdzenie przez Radę Kuratorów nowego statutu Fundacji.
- Przyznawanie pomocy finansowej m.in. na wycieczki szkolne do Zakopanego, których celem było poznanie działalności Władysława hrabiego Zamoyskiego w tym mieście.

2005 r.

- **16 kwietnia** – Rada Kuratorów powołuje na czteroletnią kadencję nowy Zarząd Fundacji w składzie: mgr inż. Kazimierz Grzesiak (prezes), dr Zbigniew Kalisz (członek), mgr Stanisław Nowotny (członek), prof. Grzegorz

Finansowany przez FZK Festiwal „Muzyka z Kórnika”

Skrzypczak (członek). Na miejsce prof. Leona Kozackiego Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk deleguje do Rady Kuratorów prof. Jacka Wiesiołowskiego. W związku z podjęciem pracy w Zarządzie Fundacji z członkostwa w Radzie Kuratorów rezygnuje dr Zbigniew Kalisz. Na jego miejsce burmistrz Kórnik deleguje prof. Witolda Molika.

- **26 października** – Fundacja Zakłady Kórnickie otrzymała status organizacji pożytku publicznego, co m.in. zwolniło ją od wnoszenia opłat od wartości nieruchomości.
- Organiczna praca Zarządu oraz Rady Kuratorów, m.in. kontynuująca porządkowanie spraw własnościowych Fundacji, inwentaryzacji budynków i budowli oraz wyceny nieruchomości niezabudowanych.
- Wypracowanie zasad i tekstu Regulaminu przyznawania przez Fundację pomocy finansowej oraz przygotowanie propozycji zmian do Ustawy o FZK.

Warsztaty dla dzieci w ramach projektu „Najcenniejsze klejnoty kultury – spotkania kórnickie”

2006 r.

- **6 marca** – zakończenie wyceny nieruchomości niezabudowanych Fundacji, w które ta została wyposażona na mocy Ustawy z dnia 18 września 2002 r.
- **11 marca** – Rada Kuratorów zatwierdziła regulamin przyznawania pomocy finansowej.
- **21 kwietnia** – zakończenie prac nad inwentaryzacją geodezyjną i budowlaną budynków oraz budowli stanowiących własność Fundacji.
- **10 czerwca** – odsłonięcie tablicy pamiątkowej na ścianie odnowionej krypty Zamoyskich w kościele parafialnym pw.

Pokazy przed Zamkiem w Kórniku

Wszystkich Świętych w Kórniku w 175. rocznicę urodzin Jadvigi z Działyńskich Zamoyskiej.

- **7 października** – zakończenie prac porządkowych w krypcie i odsłonięcie tablicy pamiątkowej na ścianie krypty Działyńskich w kościele w Kórniku w 210. rocznicę urodzin Adama Tytusa Działyńskiego – twórcy Biblioteki Kórnickiej.

2007 r.

- **12 lipca** – członkami Rady Kuratorów przestali być: mgr Wojciech Jankowiak, mgr Mieczysław Jacków, ks. dr Jan

Wystawa w Zamku w Kórniku

Krokos, mgr inż. Janusz Paul, dr Mirosław Słowiński, prof. Jerzy Wisłocki. Nowa Rada Kuratorów FZK działała w następującym składzie: przewodniczący – prof. Andrzej B. Legocki oraz członkowie: dr hab. Marek Kwiek, prof. Bogdan Marciniak, prof. Witold Molik, ks. kanonik Henryk Nowak, dr Mariusz Piotrowski, dr Justyn Piskorski, Robert Szozda, prof. Jacek Wiesiołowski i Wojciech Ziętkowski. Członkami Komisji Rewizyjnej zostali: dr inż. Marian Błażek, dr Kazimierz Nadolny i dr Tomasz Sójka.

- Zmiany w statucie FZK przyjęte przez Radę Kuratorów.
- Zarząd Fundacji przyznał wsparcie finansowe 80 projektom z różnych obszarów społecznych, kulturalnych, sportowych i socjalnych na kwotę ponad 189 tys. zł.
- Rozpoczęła się „operacja” likwidacji eternitowych pokryć dachowych na budynkach i budowlach będących własnością Fundacji.

Festiwal „Muzyka z Kórnik”. Stoją od lewej: Krzysztof Raczkiewicz (dyrektor Festiwalu), Kinga Nowak- Dyjeta (kierownik Arboretum), prof. Tomasz Jasiński (dyrektor Biblioteki Kórnickiej), Kazimierz Grzesiak (prezes Zarządu FZK).

2008 r.

- **18 września** – rozstrzygnięcie przetargu na należący do Fundacji IV obszar inwestycyjny w Gądkach o powierzchni 30,1 ha. Wybrana została oferta firmy Polzug Intermodal Polska Sp. z o.o. Na wydzierżawionym terenie powstanie centrum logistyczne i terminal przeładunkowy.
- W ramach inicjatywy wyposażenia wiejskich świetlic w komputery przekazała sprzęt do placówek w Dziecmierowie i Czmońcu.
- Wybrano grupę 20 wolontariuszy, którym w kolejnych latach powierzono realizację wielu zadań edukacyjnych i społecznych.
- Zarząd Fundacji wsparł 153 wnioski na kwotę ponad 224 tys. zł na realizację wielu zadań, w tym: finansowanie związków sportowych, uczniowskich klubów sportowych, ZHP, wypoczynku dzieci i młodzieży, koncertów,

przedstawień teatralnych, wystaw, wydawnictw książkowych, instytucji naukowych (Biblioteki Kórnickiej PAN, Instytutu Dendrologii PAN), Ochotniczych Straży Pożarnych, organizacji kombatanckich, rad sołeckich, Komitetów Pomocy Społecznej oraz instytucji pozarządowych zajmujących się dziećmi, seniorami czy osobami wykluczonymi.

2009 r.

- **26 czerwca** – Komisja Rewizyjna FZK zaczyna działać w nowym składzie: Grzegorz Ganowicz, Wojciech Jankowiak i dr Tomasz Sójka.

- Pomoc finansową Fundacji na realizację rozmaitych zadań otrzymało 290 podmiotów na kwotę ponad 901 tys. zł.

- Zarząd opracował regulamin systemu stypendialnego Fundacji, który byłby skierowany do młodzieży z obszarów wiejskich, uczącej się w szkołach średnich noszących imiona Działyńskich oraz Zamoyskich.

- Dla szkół noszących imiona Działyńskich i Zamoyskich Fundacja zakupiła po 17 kompletów „Encyklopedii Britannica” oraz „Praktycznego słownika współczesnej polszczyzny”.

2010 r.

- Przeprowadzenie pełnej inwentaryzacji nieruchomości i ruchomości stanowiących własność Fundacji.

- Rada Kuratorów zdecydowała, że Fundacja postanowiła partycypować w kosztach remontu (odbudowy) będącego w fatalnym stanie technicznym mostu przy Zamku w Kórniku. Prace zakończono w roku 2011.

- Pierwsze dyskusje nad projektem regulaminu „Lauru Władysława i Jadwigi Zamoyskich”.

- Fundacja rozpoczyna współfinansowanie projektu „Najcenniejsze klejnoty kultury – spotkania kórnickie”, który jest realizowany w kolejnych latach. Udział w nim wzięło kilka tysięcy osób.

- Zarząd Fundacji przyjął do realizacji 663 wnioski o udzielenie pomocy na realizację zadań w różnych obszarach społecznych, kulturalnych, sportowych i socjalnych na kwotę ponad 1041 tys. zł.

- Pomoc stypendialną Fundacja przyznała dziewięciu osobom (uczniom liceów ogólnokształcących) – 250 zł miesięcznie przez 10 miesięcy.

2011 r.

- Zarząd FZK udzielił pomocy 423 podmiotom na kwotę ponad 526 tys. zł na realizację różnego rodzaju zadań oraz przyznał dziewięć stypendiów dla uczniów klas licealnych (250 zł miesięcznie przez okres 10 miesięcy).

2012 r.

- Zarząd FZK zlecił przygotowanie trzech ekspertyz, które pozwalają na określenie zadań dla Fundacji na kolejne lata. Są to: „Raport z oceny funkcjonowania FZK przy założeniu realizacji projektu budowy Centrum Edukacyjnego wraz z planetarium”, „Analiza rynku opieki nad osobami starszymi w Polsce” oraz „Strategia FZK na lata 2013–2030”. Dokumenty te mają „objektywizować decyzje gospodarcze i zabezpieczać Zarząd oraz Radę Kuratorów przed podejmowaniem zbyt ryzykownych decyzji”. W oparciu o te dokumenty podjęte zostały decyzje o powołaniu i budowie Domu Seniora Fundacji Zakłady Kórnickie w Jarosławcu k. Środy Wielkopolskiej oraz budowie siedziby Fundacji.

Festiwal „Muzyka z Kórnika”

- W kontynuowanym wraz z Biblioteką Kórnicką PAN cyklu „Najcenniejsze klejnoty kultury – spotkania kórnickie”, który jest realizowany w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, w roku 2012 udział wzięło ponad 16 tys. osób.

- **24 kwietnia** – w miejsce dr. Tomasza Sójki członkiem Komisji Rewizyjnej został dr Przemysław Kieliszewski.

- Pomoc finansową na realizację rozmaitych zadań przyznano 999 wnioskującym, z czego zdecydowaną większość stanowiły tzw. osoby fizyczne.

- Stypendia otrzymało 20 uczniów, a szkoły patronackie (noszące imienia Działyńskich i Zamoyskich), jak co roku, otrzymały środki finansowe na zakup nagród dla wyróżniających się uczniów.

2013 r.

- Kompleksowa korekta klasyfikacji należących do Fundacji gruntów, co pozwoliło poczynić znaczące oszczędności w naliczaniu podatku rolnego.

Wizualizacja planowanej nowej siedziby Fundacji Zakłady Kórnickie, źródło: Łapacz Winkowski Architekci

- Podpisanie długoletniej umowy dzierżawy gruntu na terenie gminy Środa Wielkopolska pod budowę farmy wiatrowej, która ma docelowo składać się z 19 wież o mocy 4,5 MW każda.
- Zarząd Fundacji przyznał pomoc 861 podmiotom na realizację rozmaitych zadań oraz 38 stypendiów uczniom szkół średnich.
- W patriotycznej akcji kotylionowej z okazji Święta Niepodległości wzięło udział ok. 7 tys. uczniów oraz tysiąca ich rodziców i nauczycieli.
- Uroczyste obchody 160. rocznicy urodzin Władysława hrabiego Zamoyskiego.

2014 r.

- Budowa i organizacja Domu Seniora FZK w Jarosławcu.
- Uroczyste obchody 90. rocznicy śmierci Władysława hrabiego Zamoyskiego.

- Kompleksowy spis z natury majątku Fundacji, który to majątek systematycznie jest powiększany. W porównaniu do roku 2010 jego wartość wzrosła z 428 530 673,41 zł do 432 838 860,83 zł, czyli o 1,01 proc.

- Przygotowanie i przeprowadzenie przetargu na dzierżawę 45 ha terenów inwestycyjnych w Gądkach.

- Zarząd Fundacji przyznał pomoc 784 podmiotom na realizację rozmaitych zadań oraz 38 stypendiów uczniom szkół średnich.

- W kontynuowanym cyklu „Najcenniejsze klejnoty kultury – spotkania kórnickie”, połączonym z letnimi koncertami „Muzyka z Kórnika”, w roku 2014 udział wzięło ponad 12 tys. osób.

- W ciągu kilkunastu lat Fundacja wydała lub współfinansowała i współpracowała przy wydaniu kilkudziesięciu książek i pozycji audiowizualnych. Wśród nich znalazły się m.in. „Kolegiata kórnicka. Od prywatnej świątyni do romantycznego sejmu Rzeczypospolitej” Jacka Kowalskiego, „Opowieści kórnickie” Marcelego Kosmana, „Arboretum w Korniku”, „Władysław Zamoyski w Zakopanem” Adama Kitkowskiego i Jerzego M. Roszkowskiego, „Pałac w Konarzewie” Róży Kąsinowskiej, „Jadwiga Zamoyska w domu rodzinnym i na emigracji. Wspomnień część I” oraz „Jadwiga Zamoyska między Londynem a Stambułem” część II (oba tytuły pod red. Edyty Bątkiewicz i Magdaleny Biniaś-Szkopek), „Władysława hr. Zamoyskiego (1853–1924) podróż dookoła świata”, „Biblia Słowica. Jakub Wujek. Biblia Święta 1599”, „Zapomniane domy Banitów”, „Wirtualny spacer po Zamku w Kórniku”, „Tytus hrabia Działyński” w reżyserii Janusza Sidora oraz tego samego autora film „Władysław hrabia Zamoyski (1853–1924). Pan z Wielkopolski – Władca Tatr”.

2015 r.

- Otwarcie i uruchomienie Domu Seniora FZK w Jarosławcu. Jest to nowoczesny pod względem świadczonych usług dom, w którym są miejsca dla 58 osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych.
- Uroczyste obchody 90-lecia utworzenia Fundacji Zakładu Kórnickie.

Zamek w Kórniku, fot. Piotr Skórnicki

DOKUMENTY

Akt donacyjny

Podpisany przez Władysława i Marję hr. Zamoyskich u Prezydenta Rzeczypospolitej Stanisława Wojciechowskiego w Warszawie w dniu 16 lutego 1924.

Już dawno, za czasów niewoli, postanowiliśmy to, cośmy posiadali, tak zabezpieczyć, by i nadal polskiej służyć sprawie.

Dzisiaj, gdy możemy się zwrócić do Sejmu, do Senatu i do Rządu Polskiego, składamy przed nimi prośbę, by raczyli zamierzonemu przez nas dziełu zapewnić opiekę Rzeczypospolitej i potwierdzić załączony tu statut.

Od rozbioru Polski każde powstanie Narodu, celem odzyskania utraconej niepodległości, jakiś przyniosło zaszczyt rodzinie właścicieli Kórnika: śmierć lub wyrok śmierci na Działyńskiego.

My, którym ostatni z nich spuściznę swą przekazał, wydaleny z Kórnika przez Niemców, od długiego, bo trzydziestu kilkuletniego szeregu lat, niejedną musieliśmy przerwać rozpoczętą pracę. Nie mogliśmy niejednego tak wykonać, jakbyśmy pragnęli.

Mamy jednak nadzieję, że jak uzyskamy potwierdzenie tu przedstawionego statutu, pozwolenie, by majątki nasze

nieruchome tak odziedziczone, jak na wrogach zdobyte, zostały zapisane na niepodzielną własność narodową, i zapewnienie, że one pozostaną polem pracy polskiej i chrześcijańskiej, a że Zarząd Zakładami już w tych majątkach istniejącymi lub mającymi w nich powstać oddany będzie w ręce ustanowionego tym statutem Kuratorjum – to się niejedno da uzupełnić, niejedno uskutecznić na chwałę i pożytek Ojczyzny.

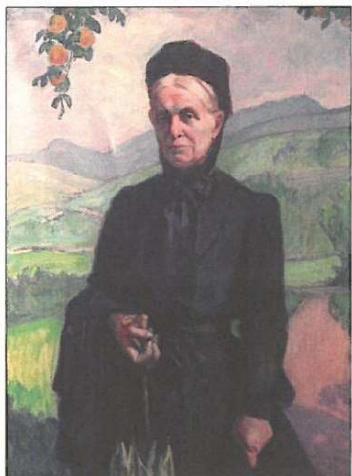
Dla zaznaczenia stosunku „Zakładów Kórnickich” do Kościoła i Ojczyzny pragnęliśmy gorąco, by patronat nad „Zakładami Kórnickimi” przyjąć raczyli Prezydent Rzeczypospolitej i X. Prymas, do których, jak i do Ich Następców, pełni wiary i nadziei zwracamy się z prośbą serdeczną, by łaskawą raczyli otoczyć opieką dzieło, powstałe z gorącego umiłowania Ojczyzny i z pragnienia, by tych Zakładów praca nie przestała za Bożą pomocą, przy udziale synów wszystkich ziem polskich, w najdalsze czasy polskiej służyć sprawie.

Do Kuratorów, do członków Zarządu, do przyszłych Naczelników, Kierowników Zakładów i poszczególnych działów, którzy jakikolwiek udział brać będą w pracy przez Zakłady Kórnickie podjętej, zwracamy się z równie serdeczną prośbą, by strzec raczyli Zakłady Kórnickie przed każdym, którego by nie polecały jego dzielność, zdolność, roztropność, nieskalane ręce, przed wszystkim, co by najłżejszą Krajowi ujmę przynieść mogło, pamiętając, że na pracowniach, które się w ich ręce oddaje, a które z wielu wysiłków i poświęceń powstały, od długiego szeregu lat wrzała praca licznych Polaków i Polek w Imię Boże w służbie Polski.

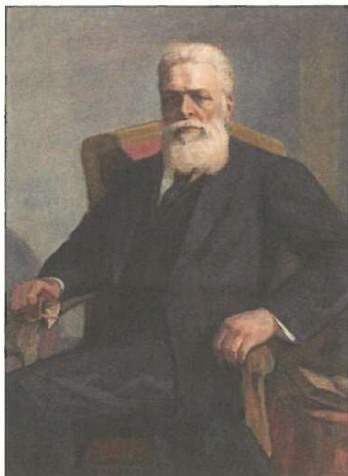
Marja Zamoyska

Władysław Zamoyski

W Warszawie, 16 lutego 1924.

Portret Jadwigi z Działyńskich Zamoyskiej (1831–1923)

Portret Władysława hr. Zamoyskiego (1853–1924)

Ustawa z dnia 30 lipca 1925 r. o „Zakładach Kórnickich”

Art. 1

Jadwiga z Działyńskich Zamoyska, właścicielka w województwie poznańskim, w powiecie poznańskim – zachodnim dóbr Trzebaw, karta 1, nieruchomości w Trzebawiu k. 12, 37, 47, w Starem Dymaczewie k. 92, w powiecie śremskim, dóbr Gądki k. 1 i nieruchomości, zapisanych w ks. wieczystej Dachowa w. l. 24 i Bnin-Prowent w. l. 3, w powiecie średzkim dóbr Babin tom I, w. l. 1, Bagrowo tom I, w. l. 1, Jarosławiec tom II, w. l. 1, Żrenica tom I, w. l. 1 i nieruchomości, zapisanych w ks. w. Januszewa tom I, w. l. 16 i w ks. w. Pławce w. l. 12,

i Władysław Zamoyski, właściciel w województwie poznańskim, w powiecie śremskim, dóbr Biernatki tom I, w. l. 3 nieruchomości, zapisanych w ks. w. Bnin-Prowent tom I,

w. l. 1, 7, 11, 13, w ks. w. Bnin, tom II, w. l. 65, tom IV, w. l. 171, 172, 180, tom V, w. l. 209, 222, 225, 226, 244, w ks. w. Borówiec tom I, w. l. 10, 14, tom II, w. l. 57, 87, Czmoń tom I, w. l. 12, 16, Czmoniec tom II, w. l. 66, 81, Czołowo tom I w. l. 20, Dziećmierowo tom I, w. l. 2, tom II, w. l. 41, Konarskie tom I, w. l. 26, obszaru dworskiego Kórnik tom I, w. l. 1, Kórnik tom I, w. l. 9 (Dziećmierowo dobra) nieruchomości w. ks. Kórnik tom I, w. l. 4, 11, tom III, w. l. 129, tom V, w. l. 219, 221, 223, 224, 225, 226, 227, tom VI, w. l. 252, tom VII, w. l. 307, tom VIII, w. l. 382, tom IX, w. l. 400, tom X, w. l. 421, Kromolice tom I, w. l. 5, Mieczewo tom II, w. l. 87, Pierzchno tom I w wykazie ob. dw. Kórnik, Prusinowo tom I, w. l. 2 (Kórnik), Skrzyńki tom I, w. l. 19, Zwola tom I, w. l. 21, Zwoliniec tom I, w. l. 25, dóbr leżących w powiecie śremskim, ale zapisanych w hipotece poznańskiej Dachowa k. 1, Runowo k. 1, Szczodrzykowo k. 1, w powiecie średzkim, dóbr Bieganowo tom I, w. l. 1, Januszewo tom II, w. l. 1, Kijewo tom II, w. l. 1, nieruchomości w ks. w. Kijewo tom I, w. l. 22, Mała Kępa tom I, w. l. 17, Zimino tom II, w. l. 1, Zmysłowo tom I, w. l. 9, w mieście Poznaniu domu 78 Rynek k. 501, a w województwie krakowskim, w powiecie nowotarskim dóbr tabularnych Zakopane l. w. h. 765, Brzegi l. w. h. 749, Bukowina l. w. h. 737, Kościelisko l. w. h. 772, Zubsuche l. w. h. 730, Dębno l. w. h. 739, zapisanych w urzędzie ksiąg gruntowych sądu okręgowego w Nowym Sączu, oraz nieruchomości, zapisanych w sądzie powiatowym w ks. w. gminy Brzegi l. w. h. 281 w 8/16, 282 w 1/4, 283 w 1/8, 286, 289 w 1/6, 295 w 1/4, 302 w 4/5, 304, 317 w 2/3, 324 w 13/144, 407 w 98, 897/485, 600, 408 w 88, 629/243, 682, 412 w 1/4, 414 w 2/9, w ks. w. gminy Kościelisko l. w. h. 276 w 1/2,

282 w 167/288, 285, 286 w 9/965, 287 w 200/22485, 288 w 27/1480, 289 w 2/97, 323, 329, 330, 331 w 77 /80, 332, 333, 334, 335, 336 w 133/160, 337, 338 w 3/4, 340, 341, 342 w 2/5, 343, 344 w 3/4, 346, 347, 348, 349 w 854, 489/2903040, 350 w 1/5, 351 w 1/2, 352, 353, 356 w 5/6, 357 w 209/288, 358, 360, 441, 442, 443 w 1/2, 444, 445, 454, 565, 598, w ks. w. gminy Bukowiny l. w. h. 507, 508 w 1/5, 638, 692 w ks. w. gminy Zakopane l. w. h. 527, 1123, 1294 w 11/285, 1304, 1443, 1448, 1724, 2058 w 11/15, 2178, 2374, 3047, 3065, 1706, 1756,

– oddali Narodowi Polskiemu wszystkie swoje majątki nieruchomości, które odtąd stanowić będą, pod Patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej i X. Prymasa, Arcybiskupa Gnieźnieńskiego i Poznańskiego, fundację niepodzielną pod nazwą „Zakłady Kórnickie” z siedzibą w Kórniku, która, wraz z przysłętymi darami i zapisami, jest przeznaczona wieczyście na cele, poniżej wymienione.

Do części majątków fundacji, obciążonych hipotecznie, zasada niepozbywalności stosowana będzie od chwili umorzenia długów hipotecznych.

Art. 2

Cele:

1. Utrzymanie i rozwój Szkoły Domowej Pracy Kobiet, założonej w Kórniku 24 VI 1882 r., wygnanej przez rząd pruski i przeniesionej do Lubowli na Spizu, do Kalwarji Zembrzydowskiej, do Zakopanego na Bystre, wreszcie do Kuźnic 11 VI 1891 r. na zasadach, na których powstała i od przeszło czterdziestu lat rozwijała się mimo prześladowań i wydalania.

2. Popieranie wychowania młodzieży męskiej w duchu polskim i katolickim.

3. Pomoc do nauk wyższych dla wyjątkowo zdolnych, zwrotna, gdy zarabiać będą.

4. Utrzymanie zamku w Kórniku, ku pamięci tego, co Polska przecierpiała, jak się jej synowie Ojczyźnie zasłużyli, dla przechowywania i uczczenia pamięci najszlachetniejszych wśród obcych, którzy wobec Polski zasługi położyli, jej się w czasach prześladowań i najsroższych ucisków przyjaciółmi okazali.

5. Utrzymanie Biblioteki Kórnickiej, piecza nad jej wydawnictwami.

6. Założenie i utrzymanie Zakładu badania, tak na stokach gór, jak i na równinach, wszystkiego, co wchodzi w zakres hodowli, życia, ochrony i należytego wyzyskania wszelkiego rodzaju drzew, tak w kraju istniejących, jak zagranicznych, mogących się krajowi zdać, leśnych, ogrodowych, użytkowych, owocowych i ozdobnych, ich drewna, owoców, liści, soków. Piecza nad ogrodami Kórnickimi.

7. Krzewienie w majątkach Zakładów Kórnickich wśród ludności wiedzy zawodowej rolniczej i zasad współdzielczości w duchu katolickim i narodowym.

8. Uprzemysłowanie i podnoszenie wartości majątku Zakładów Kórnickich, przeprowadzenie meljoracji, na co Kuratorjum i Zarząd będą mieli wzgląd szczególny.

Art. 3

Władzą naczelną Zakładów Kórnickich jest Kuratorjum, do którego należą:

X. Biskup Krakowski,

Delegat Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego,

Dwaj delegaci, zaproszeni na lat trzy przez Polską Akademię Umiejętności,

Dwaj Delegaci, zaproszeni na lat trzy przez Komitet Kasy im. Mianowskiego,

Prezes i czterej członkowie Wydziału Związku Zamoy-skich, założonego w Krakowie 1910 r. lub wybrani przez Wydział na ich miejsce, nie koniecznie członkowie Związku.

Należec do Związku może tylko Polak chrześcijanin.

Art. 4

Kuratorjum zbiera się raz do roku na posiedzenie zwyczajne, na którym, w głosowaniu tajnem większością głosów wybiera na rok jeden swego prezesa i jego zastępcę. W razie równości głosów przy uchwałach prezes rozstrzyga. Posiedzenie nadzwyczajne zwołuje prezes, gdy tego potrzebę sam uzna, lub gdy tego zażąda czterech kuratorów.

Art. 5

Kuratorjum wybiera Zarząd, złożony z trzech członków tak, by każdego roku następował wybór jednego członka na lat trzy, i wyznacza wśród nich prezesa. Kuratorjum uchwała budżet, zatwierdza regulaminy poszczególnych Zakładów i mianuje Komisje rewizyjne.

Art. 6

Prezes Zarządu jest przedstawicielem Zakładów Kórnickich na zewnątrz, Zarząd mianuje naczelnika, zarządzającego majątkiem Zakładów Kórnickich oraz kierowników poszczególnych Zakładów i za ich działalność odpowiada przed Kuratorjum. Zarząd na przedstawienie naczelnika mianuje kierowników poszczególnych działów gospodarczych, buchaltera głównego, a na przedstawienie kierowników poszczególnych zakładów mianuje ich pracowników.

Zarząd przyjmuje dary i zapisy na rzecz Zakładów Kórnickich.

Art. 7

Zakłady Kórnickie utrzymywać będą własną kasę chorych; kasę emerytalną i kasę ubezpieczeń utrzymywać mogą.

Art. 8

Gdyby która z osób lub instytucyj, wymienionych w składzie Kuratorjum, nie mogła spełniać nałożonych tą ustawą obowiązków, pozostali członkowie Kuratorjum powołują na ich miejsce inne osoby lub inne instytucje z ducha i zadań tamtym pokrewne.

Art. 9

Z czystych zysków 8% będzie oddawane Wydziałowi Związku Zamoyskich do jego rozporządzenia.

Art. 10

Wydziałowi Związku Zamoyskich służy prawo korzystania bezpłatnie z czterech pokojów w domu w Poznaniu, Rynek 78.

Art. 11

Zarząd Zakładów Kórnickich czuwać będzie nad utrzymaniem grobu zmarłego na wygnaniu w 1863 r. Jenerała Zamoyskiego w Montmorency pod Paryżem, grobu Marji Zamoyskiej w Hastings i grobów Działyńskich w Kórniku.

Art. 12

Pierwsze posiedzenie Kuratorjum zwoła Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 13

Pierwszych delegatów do Kuratorjum (art. 3) Polska Akademia Umiejętności zaprosi na rok jeden. Komitet Kasy im. Mianowskiego – na lat dwa. Następnie już delegaci wybierani będą na lat trzy.

Art. 14

Pierwszych trzech członków Zarządu zaprosi Wydział Związku Zamoyskich. Z tych co rok jeden przez losowanie ustąpi, a w jego miejsce nowego Kuratorjum powoła na lat trzy. Przez pierwsze trzy lata Zarząd co roku z pośród siebie wybiera prezesa.

Art. 15

Władysław i Marja Zamoyscy będą mieli prawo dożywotnie głosu doradczego w posiedzeniach Kuratorjum i Zarządu; prawo używania dożywotnie bezpłatnie obecnie przez nich zajmowanych w Kórniku i Zakopanem mieszkań ze światłem, opałem, usługą, żywienia się przy stole urzędników kawalerów w Kórniku i Zakopanem wraz z gośćmi, korzystania z trzech koni i wózków.

Władysław i Marja Zamoyscy otrzymywać będą od Zakładów Kórnickich miesięcznie z góry po 100 centnarów metrycznych żyta wedle ich życzenia w naturze loco dworzec kolejowy, lub w gotówce po najwyższej cenie Giełdy Poznańskiej pierwszego każdego miesiąca. Zakłady Kórnickie pokryją koszty leczenia w razie choroby i pogrzebów Władysława i Marji Zamoyskich jak najskromniejszych.

Art. 16

Zakłady Kórnickie będą wypełniały zobowiązania przyjęte przez właścicieli przed zatwierdzeniem niniejszej ustawy.

Art. 17

Z mocy ustawy niniejszej prawo własności nieruchomości, wyliczonych w artykule 1, przepisane będzie na Zakłady Kórnickie bez pobrania podatku od spadków i darowizn.

Art. 18

Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 19

Ustawa obowiązuje z dniem jej ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej: *S. Wojciechowski*

Prezes Rady Ministrów: *W. Grabski*

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia

Publicznego: *St. Grabski*

Uchwała Rady Ministrów z dn. 10 stycznia 1953 r. w sprawie przekazania Polskiej Akademii Nauk Biblioteki Kórnickiej (Uchwała nr 35/53)

Na podstawie art. 55 ust. 2 ustawy z dnia 30 października 1951 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz. U. Nr 57 poz. 391) oraz art. 8 dekretu z dn. 24 kwietnia 1952 r. o zniesieniu fundacji (Dz. U. Nr 25 poz. 173) Rada Ministrów uchwała, co następuje:

§1

Polska Akademia Nauk przejmuje działalność Biblioteki Kórnickiej, stanowiącą część składową zniesionej fundacji „Zakłady Kórnickie”. Przejęcie rozciąga się na wszystkie działy Biblioteki: muzealny, wydawniczy, biblioteczny.

§2

Mienie ruchome i nieruchome zniesionej fundacji „Zakłady Kórnickie”, które podlega przejęciu na rzecz Państwa, przekazuje się Polskiej Akademii Nauk. Przekazanie tego mienia następuje w tym stanie, w jakim ono przeszło na własność Państwa.

§3

Biblioteka Kórnicka wraz z działami: muzealnym i wydawniczym stanowić będzie w ramach FZK całość organizacyjną.

§4

Wykonanie uchwały porucza się Prezesowi Rady Ministrów oraz Prezydium Polskiej Akademii Nauk.

§5

Uchwała wchodzi w życie z dniem powzięcia.

Prezes Rady Ministrów (+) Bolesław Bierut

Opinia prawna

1. Uwagi wstępne

1. Przedmiotem opinii jest ocena prawnej dopuszczalności ustanowienia, w drodze ustawy, Fundacji – Zakłady Kórnickie. Poselski projekt ustawy w tej sprawie został wniesiony dnia 26 listopada 1998 r. (druk sejmowy nr 849).
2. W związku ze sporządzeniem opinii przekazane nam zostały informacje o zastrzeżeniach i wątpliwościach dotyczących poselskiego projektu ustawy. Jakkolwiek celem opinii nie jest ustosunkowanie się do tych zastrzeżeń, to jednak poniższe uwagi mogą okazać się pomocne do wyeliminowania wspomnianych wątpliwości.
3. Przedmiotem rozważań nie jest wyrażenie opinii w sprawie treści poszczególnych postanowień poselskiego projektu ustawy.
4. Opinia została sporządzona na prośbę posłów wnioskodawców.

2. Rys historyczny

1. Fundacja – Zakłady Kórnickie powstała na mocy ustawy z dnia 30 lipca 1925 r. o Zakładach Kórnickich (DzU nr 86, poz. 592). Formalnie rzecz biorąc, w ustawie brak jest zwrotu o „ustanowieniu” Fundacji; ustawa wymienia szczegółowo nieruchomości, będące własnością Jadwigi z Działyńskich Zamoyskiej i Władysława Zamoyskiego, a następnie stanowi, że osoby te „oddały Narodowi Polskiemu wszystkie swoje majątki nieruchome, które oddać stanowiąc będą [...] fundację niepodzielną pod nazwą »Zakłady Kórnickie« z siedzibą w Kórniku [...]”. Powyż-

sze sformułowanie można uznać za akt ustanowienia Fundacji, a zatem można przyjąć, że została ona utworzona mocą ustawy.

2. W dacie uchwalenia powyższej ustawy obowiązywał dekret z dnia 7 lutego 1919 r. o fundacjach i o zatwierdzaniu darowizn i zapisów (DzU nr 15, poz. 215 ze zm.). Dekret dotyczył powołania fundacji „przez rozporządzenie między żyjącymi lub przez testament”. Powołanie fundacji przez rozporządzenie między żyjącymi następowało w akcie notarialnym. Rodzi się zatem pytanie, dlaczego Fundację Zakłady Kórnickie utworzono w trybie specjalnej ustawy, a nie w „normalnym” trybie według dekretu z 1919 r. Sprawę wyjaśnia art. 23 dekretu, według którego miał on moc obowiązującą tylko na tej części Państwa Polskiego, „która stanowi terytorium dawnego Królestwa, zwanego Kongresowym”. Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. (DzU nr 38, poz. 372) zmieniono ten zapis, postanawiając, że moc obowiązująca dekretu obejmuje m. st. Warszawę i województwa: warszawskie, łódzkie, kieleckie, lubelskie, białostockie, wileńskie, nowogródzkie, poleskie i wołyńskie. Nadal więc dekret nie obowiązywał na ziemiach b. zaboru pruskiego. Okoliczność ta stanowi – jak się wydaje – powód, dla którego uchwalono ustawę o Zakładach Kórnickich, chociaż z drugiej strony dopiero w 1947 r. – rozciągając moc obowiązującą dekretu z 1919 r. na cały obszar Państwa Polskiego¹

---

¹ Zob. art. 2 dekretu z dnia 22 października 1947 r. o zmianie i rozciągnięciu mocy obowiązującej dekretu z dnia 7 lutego 1919 r. o fundacjach i zatwierdzaniu darowizn i zapisów na cały obszar Państwa Polskiego (DzU nr 66, poz. 400).

– uchylono szereg przepisów (np. pruskich czy niemieckich) z czasów rozbiorów. Uchylone przepisy regulowały zapewne tworzenie fundacji mocą oświadczeń woli lub rozporządzeń testamentowych². Można zakładać, że ze względów patriotycznych nie chciano tworzyć fundacji „na prawie pruskim”, a skoro nie mogła być ona utworzona „na prawie polskim”, gdyż dekret z 1919 r. nie obowiązywał w Wielkopolsce, Sejm II Rzeczypospolitej uchwalił specjalną ustawę.

3. Dekretem z 24 kwietnia 1952 r. (DzU nr 25, poz. 172 ze zm.) „zniesiono fundacje” (art. 1), postanawiając, że „majątek zniesionych fundacji przejmuje się na własność Państwa” (art. 2). Majątek zniesionych fundacji przechodził z mocy prawa na własność Państwa z dniem wejścia w życie dekretu bez odszkodowania, wolny od jakichkolwiek obciążeń z wyjątkiem przewidzianych w dekrete (art. 4). Zapewne na wypadek wątpliwości, czy „zniesienie” dotyczy wszystkich fundacji, w art. 11 postanowiono, że w zakresie unormowanym dekretem tracą moc obowiązującą dotychczasowe przepisy o fundacjach, a w szczególności przepisy dekretu z 7 lutego 1919 r. Zwrot „dotychczasowe przepisy o fundacjach” miał zapewne obejmować również przepisy takich ustaw, jak ustawa z 1925 r. o Zakładach Kórnickich (o ile takich ustaw było więcej). Dekret z 1919 r. tracił moc w zakresie unormo-

---

² Przypuszczenie to potwierdza okoliczność, że wśród uchylonych w 1947 r. przepisów znajdowały się § 80-83 i 85-88 kodeksu cywilnego niemieckiego. W powyższych przepisach niemieckiego kodeksu cywilnego z 18 sierpnia 1896 r. (*Bürgerliches Gesetzbuch*) zawarta jest regulacja dotycząca fundacji (*Stiftungen*).

wanym dekretem z 1952 r. Jeszcze art. X przepisów wprowadzających kodeks cywilny (ustawa z 23 kwietnia 1964 r. – DzU nr 16, poz. 94) stanowi, że przepisy dekretu z 1919 r. pozostają w mocy tylko co do fundacji mających siedzibę za granicą oraz co do fundacji, których majątek znajduje się w całości lub w części za granicą. Definitywnie dekret z 1919 r. został uchylony dopiero na podstawie art. 25 ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (DzU nr 21, poz. 97), obecnie obowiązującej w tekście jednolitym ogłoszonym w DzU z 1991 r., nr 46, poz. 203 (cyt. dalej jako „ustawa o fundacjach”).

4. Dekret z 1952 r. o zniesieniu fundacji zobowiązywał właściwych ministrów do określenia mienia podlegającego przejęciu na rzecz Państwa i do „przekazania przejętego majątku w zarząd i użytkowanie zakładom i instytucjom, których działalność realizuje te same lub podobne cele, jak zniesionych fundacji” (art. 8). W wykonaniu tego przepisu Rada Ministrów wydała w dniu 10 stycznia 1953 r. uchwałę nr 35/53 w sprawie przekazania Polskiej Akademii Nauk Biblioteki Kórnickiej³. Uchwała – wbrew swemu tytułowi – dotyczyła nie tylko Biblioteki Kórnickiej, ale również dysponowała pozostałym mieniem Fundacji. W § 2 uchwały postanowiono bowiem: „Mienie ruchome i nieruchome zniesionej fundacji »Zakłady Kómickie«, które podlega przejęciu na rzecz Państwa,

---

³ Dysponujemy tylko odpisem z odpisu uchwały. We wspomnianym poniżej „Aktie zdawczo-odbiorczym” uchwałę tę określa się jako „uchwałę Prezydium Rządu z dnia 10 stycznia 1953 r. Nr 35/53 w sprawie przejęcia majątku FZK przez Polską Akademię Nauk”. Skrót „FZK” oznacza Fundację Zakłady Kórnickie.

przekazuje się Polskiej Akademii Nauk. [...]”. W dniu 5 października 1953 r. sporządzono „Akt zdawczo-odbiorczy przejęcia majątku nieruchomościowego i ruchomego Fundacji »Zakłady Kórnickie« w Kórniku przez Polską Akademię Nauk”.

5. Z przekazanych nam informacji wynika, że Polska Akademia Nauk nie objęła faktycznie gruntów rolnych, lecz przypadły one Państwowym Gospodarstwom Rolnym, a obecnie znajdują się we władaniu Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa, która przejęła je na mocy ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi skarbu państwa (jedn. tekst DzU z 1995 r., nr 57, poz. 299 ze zm.). Natomiast lasy stanowiące własność Fundacji zostały przejęte na własność Skarbu Państwa – jeszcze przed zniesieniem Fundacji – na mocy dekretu PKWN z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność skarbu państwa (DzU nr 15, poz. 82 ze zm.).

3. Ocena dopuszczalności ustanowienia fundacji w drodze ustawy

1. Poselski projekt ustawy o Fundacji – Zakłady Kórnickie wzorowany jest na ustawie z dnia 5 stycznia 1995 r. o fundacji – Zakład Narodowy im. Ossolińskich (DzU nr 23, poz. 121).
2. Fundacja ma być ustanowiona w drodze ustawy (art. 1 projektu brzmi: „Ustanawia się fundację pod nazwą »Zakłady Kórnickie« [...]”). Oznacza to, że Fundacja powstanie w trybie innym, aniżeli przewidziany w ustawie o fundacjach. Źródłem powstania

Fundacji ma być ustawa (akt normatywny), a nie czynność cywilnoprawna, którą przewiduje ustawa o fundacjach. Ta ostatnia ustawa reguluje bowiem ustanawianie fundacji w drodze oświadczeń woli składanych przez fundatorów w formie aktu notarialnego lub w testamencie. Jest oczywiste, że w niniejszej sprawie nie będą miały zastosowania przepisy ustawy o fundacjach regulujące sposób ustanowienia fundacji. Projekt ustawy zakłada, że przepisy ustawy o fundacjach będą stosowane tylko w sprawach nieuregulowanych w ustawie o Fundacji – Zakłady Kórnickie (art. 17).

3. Okoliczność, że ustawa o fundacjach przewiduje ustanowienie fundacji w drodze czynności prawnej (*inter vivos* lub *mortis causa*) w żadnym razie nie oznacza, że wykluczona jest możliwość ustanowienia fundacji na podstawie aktu normatywnego o randze ustawy. Tezę powyższą potwierdza fakt uchwalenia w dniu 5 stycznia 1995 r. wspomnianej ustawy o fundacji Ossolińskich, na której wzorowany jest poselski projekt ustawy o Fundacji – Zakłady Kórnickie.
4. Zarówno w poprzednio obowiązujących przepisach konstytucyjnych, pod rządem których uchwalona została wspomniana ustawa o fundacji Ossolińskich, jak i w obecnie obowiązującej Konstytucji, brak postanowień sprzeciwiających się ustanowieniu fundacji w drodze ustawy.
5. Ustawa jest źródłem powszechnie obowiązującego prawa (art. 87 Konstytucji). Jest bezsporne, że w drodze ustawy mogą zostać uregulowane wszelkie stosunki prawne, z zastrzeżeniem jednak, że regulacja ta nie może pozostawać w sprzeczności z Konstytucją.

6. Jak wspomniano, w Konstytucji brak jakichkolwiek postanowień, z których mógłby wynikać zakaz ustanowienia fundacji w drodze ustawy. Podobnie jak każda inna ustawa, także ustawa o ustanowieniu fundacji podlegać będzie stosownej procedurze legislacyjnej, a treść jej postanowień – kontroli zgodności z Konstytucją, sprawowanej przez Trybunał Konstytucyjny.
7. Ustanowienie fundacji w drodze ustawy w żadnym razie nie może być traktowane jako „tworzenie fundacji przez skarb państwa”. Bezpodstawny jest zatem zarzut, iż poselski projekt ustawy jest sprzeczny z art. 23 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (DzU nr 155, poz. 1014). Wyrażony w tym przepisie zakaz dotyczy tworzenia fundacji przez Skarb Państwa, tzn. sytuacji, w której skarb państwa – jako osoba prawna – występuje (sam lub wraz z innymi osobami) w roli fundatora. Zakaz ten obowiązuje przy tworzeniu fundacji w trybie określonym w ustawie o fundacjach, tzn. w drodze czynności cywilnoprawnej. Natomiast uchwalenie ustawy, stanowiąc akt tworzenia prawa przez konstytucyjne organy władzy ustawodawczej, w żadnym razie nie może być traktowane jako czynność cywilnoprawna. Stanowienie prawa nie mieści się bowiem w gestii skarbu państwa jako osoby prawnej (podmiotu stosunków cywilnoprawnych) i to także przy uwzględnieniu szczególnego charakteru podmiotowości prawnej Państwa, którego działania wyrażają się zarówno w sferze „imperium”, jak i w sferze „dominium”.
8. Uchwalenie ustawy o ustanowieniu fundacji będzie oznaczać zupełnie inny tryb tworzenia fundacji, aniże-

li przewidziany w ustawie o fundacjach. Fundacja, której założycielem (fundatorem) miałby być skarbu państwa, nie może powstać w trybie określonym w ustawie o fundacjach, gdyż wtedy właśnie miałby zastosowanie zakaz przewidziany w art. 23 ustawy o finansach publicznych. Okazuje się zatem, że ustanowienie fundacji w drodze ustawy jest w obowiązującym stanie prawnym jedynym sposobem, dzięki któremu mogą być realizowane cele Fundacji Zakłady Kórnickie, przy wykorzystaniu tej części majątku zniesionej Fundacji, którą ustawodawca przeznaczy na wyposażenie nowo tworzonej Fundacji.

9. Projekt przewiduje, że dla realizacji określonych w ustawie celów Fundacja zostanie wyposażona nieodpłatnie w majątek obejmujący, w dniu wejścia w życie ustawy, nieruchomości stanowiące własność skarbu państwa, które:
  - 1) w dniu poprzedzającym wejście w życie dekretu z 24 kwietnia 1952 r. o zniesieniu fundacji były własnością Fundacji Zakłady Kórnickie oraz
  - 2) stanowiły własność Zakładów Kórnickich, a zostały przejęte na podstawie dekretu z 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność skarbu państwa (art. 6 ust. 1 projektu).
10. Postanowienia powyższe nie mają mieć zastosowania w stosunku do gruntów Skarbu Państwa oddanych, do dnia wejścia w życie ustawy, w użytkowanie wieczyste (art. 6 ust. 2 projektu). Jakkolwiek, zgodnie z poczynionym na wstępie zastrzeżeniem, przedmiotem niniejszych uwag nie jest wyrażenie opinii w sprawie poszczególnych postanowień poselskiego

projektu ustawy, to jednak pragniemy zauważyć, że uchwalenie ustawy powinno być poprzedzone wyjaśnieniem stanu prawnego gruntów, w tym gruntów znajdujących się „w gestii” Polskiej Akademii Nauk. Chodzi zwłaszcza o ustalenie, czy Akademia nabyła – z mocy prawa – użytkowanie wieczyste gruntów (oraz własność położonych na nich budynków i innych urządzeń) na podstawie art. 2 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (DzU nr 79, poz. 464 ze zm.) albo na podstawie art. 110 ustawy z dnia 25 kwietnia 1997 r. o Polskiej Akademii Nauk (DzU nr 75, poz. 469 ze zm.). Jeżeli – jak zakładamy – intencją projektodawców ustawy nie jest nabycie przez Fundację gruntów, co do których Polska Akademia Nauk nabyła użytkowanie wieczyste z mocy prawa (*ex lege*), to przewidziane w art. 6 ust. 2 projektu wyłączenie gruntów skarbu państwa „oddanych” w użytkowanie wieczyste powinno być zastąpione zwrotem wskazującym, iż chodzi o grunty „będące” w użytkowaniu wieczystym. Zwrot „grunty oddane w użytkowanie wieczyste” sugeruje bowiem, iż chodzi o użytkowanie wieczyste ustanowione w drodze czynności prawnej (umowy).

11. Według art. 7 ust. 1 projektu, Fundacja ma stać się, z chwilą wpisania do rejestru fundacji, z mocy prawa, właścicielem nieruchomości, o których mowa w art. 6 ust. 1. Nabycie praw ma być stwierdzone decyzją Wojewody (art. 7 ust. 2). Przewiduje się też, że w przypadku, gdy nieruchomość, którą Fundacja nabyła na podstawie

art. 6 ust. 1, jest przedmiotem umowy zawartej z osobą trzecią, to Fundacja stanie się stroną tej umowy.

12. Źródłami finansowania Fundacji mają być: 1) dochody z majątku Fundacji, 2) dochody z działalności gospodarczej fundacji, 3) darowizny, spadki i zapisy oraz 4) inne świadczenia osób trzecich krajowych i zagranicznych (art 11 ust. 1 projektu). Ponadto projekt przewiduje, że Fundacja może otrzymywać dotacje z budżetu państwa na realizację swoich celów (art. 11 ust. 2). Postanowienie to powinno zostać „uzgodnione” z przepisami ustawy o finansach publicznych, z uwzględnieniem postanowień tej ustawy dotyczących dotacji z budżetów jednostek samorządu terytorialnego (art. 118) oraz ewentualnych zmian tych przepisów. Jesteśmy zdania, że sytuacja Fundacji w zakresie dotacji nie powinna być uprzywilejowana w stosunku do innych podmiotów, a otrzymywanie ewentualnych dotacji powinno podlegać ogólnie obowiązującym przepisom prawa.
13. Zakres następstwa prawnego ma być uregulowany analogicznie, jak w ustawie o fundacji Ossolińskich. Projekt przewiduje, że Fundacja jest „następcą prawnym Fundacji »Zakłady Kómicke« w zakresie nieobjętym przepisami dekretu z dnia 24 kwietnia 1952 r. o zniesieniu fundacji [...]” (art. 8). Postanowienie to nie budzi zastrzeżeń z punktu widzenia zasad techniki legislacyjnej, gdyż zakresu następstwa prawnego nie sposób ustalić inaczej, aniżeli przez odwołanie się do postanowień powołanego dekretu. Jak wspomniano bowiem, na mocy dekretu majątek zniesionych fundacji przechodził na

własność państwa wolny od obciążeń, z wyjątkiem przewidzianych w dekrete.

4. Konkluzje

1. W świetle obowiązującego prawa brak jakichkolwiek przeszkód prawnych do ustanowienia Fundacji Zakłady Kórnickie w drodze ustawy.
2. Ustanowienie Fundacji w drodze aktu normatywnego stanowić będzie tryb odrębny w stosunku do przewidzianego w ustawie o fundacjach, a zatem nie będą miały zastosowania przepisy tej ustawy dotyczące tworzenia fundacji w drodze oświadczenia woli (czynności cywilno-prawnej).
3. Ustanowienie Fundacji w drodze ustawy nie pozostaje w sprzeczności z ustawą o finansach publicznych, gdyż uchwalenie ustawy – będąc aktem stanowienia prawa – w żadnym razie nie może być traktowane jako tworzenie fundacji przez skarb państwa w rozumieniu art. 23 tej ustawy.
4. Rozumiemy, że z punktu widzenia polityki państwa, realizowanej przez Radę Ministrów, inicjatywa ustawodawcza, wyrażona w poselskim projekcie ustawy o Fundacji Zakłady Kórnickie, może wywoływać pewne wątpliwości związane z uchwaleniem ustawy, której w pewnym sensie może być przypisywany charakter aktu reprivatyzacyjnego. Z drugiej jednak strony należy uwzględnić szczególny status Fundacji, powołanej ustawą przez Sejm II Rzeczypospolitej, której majątek stanowiły dobra „oddane Narodowi Polskiemu” przez przedstawicieli rodów Działyńskich i Zamojskich.

5. Uznając za słuszne stanowisko, że fundacje powinny powstawać ze środków prywatnych, wyrażamy przekonanie, że w niniejszej sprawie kryterium to jest spełnione, gdyż państwo przeznaczy na wyposażenie nowo tworzonej osoby prawnej mienie Fundacji zniesionej dekretem z 1952 r., stanowiące spuściznę wspomnianych rodów wielkopolskich. Ustanowienie Fundacji w drodze ustawy jest w obowiązującym stanie prawnym jedynym sposobem, dzięki któremu mogą być realizowane słuszne cele Fundacji Zakłady Kórnickie w nowych warunkach społecznych i gospodarczych, przy wykorzystaniu tej części mienia zniesionej Fundacji, która zostanie przeznaczona w ustawie na wyposażenie Fundacji.
6. Uchwalenie ustawy będzie zgodne z zasadami sprawiedliwości społecznej, które – stosownie do art. 2 Konstytucji – urzeczywistnia Rzeczpospolita Polska jako demokratyczne państwo prawne.

Aurelia Nowicka
Stanisław Sołtysiński

Poznań, 4 maja 1999 r.

Wniosek poselski do Sejmu RP o Fundacji Zakłady Kórnickie

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej
III kadencja

Druk nr 849
Warszawa, 26 listopada 1998 r.⁴

Pan Maciej Płażyński
Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 29 regulaminu Sejmu grupa posłów wnosi projekt ustawy:

– o fundacji – Zakłady Kórnickie.

(-) Franciszek Adamczyk; (-) Paweł Arndt; (-) Marek Biernacki; (-) Marian Blecharczyk; (-) Juliusz Braun; (-) Jerzy Feliks Budnik; (-) Ryszard Czarnecki; (-) Karol Działoszyński; (-) Leszek Franciszek Dziamski; (-) Joanna Fabisiak; (-) Roman Giedroń; (-) Stanisław Głowacki; (-) Henryk Goryszewski; (-) Aleksander Hall; (-) Wojciech Hausner; (-) Jan Maria Jackowski; (-) Mariusz Kamiński; (-) Michał Tomasz Kamiński; (-) Bronisław Komorowski; (-) Jan Kulas; (-) Marcin Libicki; (-) Teresa Liszcz; (-) Paweł Łączkowski; (-) Marek Markiewicz; (-) Konstanty Miodowicz; (-) Stefan Niesiołowski; (-) Waldemar Pawłowski; (-) Marian Piłka; (-) Leszek Piotrowski; (-) Jerzy Polaczek; (-) Jan Rokita; (-) Grzegorz Schreiber; (-) Mirosław Andrzej Styczeń; (-) Tomasz Szyszko; (-) Krzysztof Śmieja; (-) Kazimierz Michał Ujazdowski; (-) Urszula Wachowska; (-) Ryszard Wawryniewicz; (-) Stanisław Wądołowski; (-) Tomasz Wełnicki; (-) Wojciech Włodarczyk; (-) Piotr Wojciech Wójcik; (-) Stanisław Zając; (-) Marcin Zawiła; (-) Marek Zieliński; (-) Piotr Żak.

---

⁴ W dniu 29 grudnia 1998 r. posłowie wnioskodawcy przedstawili uzupełnienie uzasadnienia projektu ustawy.

**Ustawa z dnia 18 września 2001 r.
o Fundacji – Zakłady Kórnickie
(Dz. U. Nr 130, poz. 1451)**

Dążąc do umożliwienia kontynuacji tradycji fundacji „Zakłady Kórnickie” ustanowionej ustawą z dnia 30 lipca 1925 r., a powstałej z oddanego Narodowi Polskiemu majątku nieruchomego Jadwigi z Działyńskich Zamoyskiej i Władysława Zamoyskiego, stanowi się, co następuje:

Art. 1

1. Ustanawia się fundację pod nazwą „Zakłady Kórnickie”, zwaną dalej „Zakładami”.

2. Zakłady działają pod patronatem honorowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Prymasa Polski.

Art. 2

Zakłady nabywają osobowość prawną z chwilą wpisania do Krajowego Rejestru Sądowego.

Art. 3

Historycznym znakiem Zakładów jest znak, którego wzór stanowi załącznik nr 1 do ustawy.

Art. 4

Siedzibą Zakładów jest miasto Kórnik.

Art. 5

Celami Zakładów są:

1. wspieranie i rozwijanie nowoczesnego rolnictwa poprzez upowszechnianie kultury rolniczej, oświaty, wartościowych rozwiązań agrotechnicznych oraz prowadzenie wzorcowych gospodarstw rolnych,
2. działanie na rzecz edukacji rolnej i działalności naukowo-badawczej poprzez zakładanie szkół rolniczych, wspieranie nowoczesnego kształcenia, fundowanie stypendiów,

- organizowanie działalności upowszechniającej racjonalne gospodarowanie zasobami rolnymi,
3. propagowanie idei pracy organicznej,
  4. działanie na rzecz poprawy warunków życia i pracy mieszkańców związanych z terenami Zakładów, zamieszkałych na terenach lub w pobliżu terenów Zakładów, w tym także wspieranie inicjatyw społecznych,
  5. wspieranie placówek Polskiej Akademii Nauk – Biblioteki Kórnickiej i Instytutu Dendrologii.

Art. 6

1. Dla realizacji celów określonych w art. 5 wyposaża się nieodpłatnie Zakłady w majątek obejmujący, w dniu wejścia w życie ustawy, nieruchomości stanowiące własność Skarbu Państwa, wymienione w załączniku nr 2 do ustawy, które były własnością fundacji „Zakłady Kórnickie”, bez prawa zbywania tego majątku.
2. Majątek Skarbu Państwa, w który wyposaża się Zakłady, nie obejmuje nieruchomości będących przedmiotem użytkowania wieczystego, w tym także nieruchomości będących w użytkowaniu wieczystym Polskiej Akademii Nauk lub placówek naukowych Polskiej Akademii Nauk, a także znajdujących się na tych gruntach budynków Polskiej Akademii Nauk lub jej placówek naukowych oraz nieruchomości wchodzących w skład parków narodowych lub będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.

Art. 7

1. Zakłady stają się z chwilą wpisania do Krajowego Rejestru Sądowego, z mocy prawa, właścicielem nieruchomości, o których mowa w art. 6 ust. 1.

2. Nabycie praw, o których mowa w ust. 1, stwierdza właściwy wojewoda w drodze decyzji.
3. W przypadku gdy nieruchomości, które Zakłady nabyły na podstawie ust. 1, są przedmiotem umów zawartych z osobami trzecimi, Zakłady stają się stroną tej umowy.

Art. 8

Zakłady realizują idee fundacji „Zakłady Kórnickie” w zakresie celów objętych art. 5.

Art. 9

1. Zakłady mogą prowadzić działalność gospodarczą służącą realizacji ich celów w sposób zgodny ze statutem. Dochód z tej działalności może być przeznaczony tylko na realizowanie zadań statutowych Zakładów.
2. Straty z prowadzonej przez Zakłady działalności pokrywane są z dochodów uzyskanych w następnych latach.

Art. 10

1. Organami Zakładów są:
  - 1) Rada Kuratorów,
  - 2) Zarząd.
2. Rada Kuratorów powoływana jest na 5 lat i składa się z przedstawicieli:
  - 1) Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
  - 2) Prymasa Polski,
  - 3) ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego,
  - 4) ministra właściwego do spraw rolnictwa,
  - 5) ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa,
  - 6) Wojewody Wielkopolskiego,
  - 7) burmistrza miasta Kórnik,
  - 8) burmistrza miasta Środy Wielkopolskiej,
  - 9) Polskiej Akademii Nauk,
  - 10) Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Art. 11

Statut Zakładów określi w szczególności:

1. zasady powoływania i kompetencje organów, w tym skład i organizację Zarządu,
2. zakres działalności gospodarczej.

Art. 12

Źródłami finansowania Zakładów są:

1. dochody z majątku Zakładów,
2. dochody z działalności gospodarczej Zakładów,
3. darowizny, spadki i zapisy,
4. inne źródła.

Art. 13

1. Nadzór nad Zakładami sprawuje minister właściwy do spraw nauki.
2. Statut Zakładów może być zmieniony przez Radę Kuratorów w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw nauki.

Art. 14

1. W terminie 3 miesięcy od dnia wejścia ustawy w życie minister właściwy do spraw nauki:
  - 1) nada Zakładom statut,
  - 2) dokona zgłoszenia Zakładów do Krajowego Rejestru Sądowego celem dokonania wpisu,
  - 3) zwróci się, po zarejestrowaniu Zakładów, do podmiotów wskazanych w ustawie o wyznaczenie przedstawicieli do Rady Kuratorów.
2. Do czasu powołania Zarządu Zakładów obowiązki Zarządu pełni pełnomocnik ministra właściwego do spraw nauki.

Art. 15

W przypadku likwidacji Zakładów majątek przechodzi na własność Skarbu Państwa.

Art. 16

W sprawach nieuregulowanych ustawą do Zakładów stosuje się przepisy ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz. U. z 1991 r. Nr 46, poz. 203, z 1997 r. Nr 121, poz. 769 i z 2000 r. Nr 120, poz. 1268).

Art. 17

Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej

A. Kwaśniewski

Trzebaw – Szreniawa, fot. Piotr Skórnicki

Załącznik nr 1

Wzór Herbu – Fundacja Zakłady Kórnickie

Załącznik nr 2

Wykaz nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa, w które wyposaża się Fundację – Zakłady Kórnickie.

Gmina: Kórnik

Obręb: Biernatki

Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha	Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha
1	2	3	1	2	3
1	21/10	0,0451	17	354	98,9600
2	21/14	1,4715	18	356	33,8300
3	21/7	0,0134	19	358	43,8300
4	21/8	0,1095	20	360/12	2,2014
5	56/2	0,0747	21	360/15	25,6160
6	195/1	2,7900	22	360/16	0,3726
7	195/4	0,4624	23	360/17	0,1688
8	195/5	4,2146	24	360/5	0,0183
9	195/6	9,6646	25	360/6	0,1346
10	198/1	0,1666	26	360/9	0,1170
11	228	0,3100	27	362/40	1,1586
12	229	0,0800	28	363/2	1,5737
13	230	0,3600	29	363/3	4,4504
14	231	0,4300	30	363/4	104,3059
15	232	32,2950	31	353	27,23
16	233	0,0400		Razem	396,4947

Gmina: Kórnik**Obręb: Borówiec**

Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha
1	300	0,76
2	464	0,036
	Razem	0,796

Gmina: Kórnik**Obręb: Dachowa**

Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha	Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha
1	2	3	1	2	3
1	69/3	1,2570	9	93	2,5600
2	79/3	4,3397	10	94	23,0960
3	79/5	0,0386	11	96	18,1400
4	80	0,2000	12	98	0,4700
5	83	7,6900	13	101	0,5900
6	86	54,7100	14	105	20,2100
7	88/2	9,7890	15	250	0,9300
8	89	16,1800		Razem	160,2003

Gmina: Kórnik**Obręb: Gądki**

Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha	Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha
1	2	3	1	2	3
1	36	0,7000	15	72/2	11,3978
2	40/2	0,0220	16	73	4,3200
3	52	23,6300	17	74	0,2200
4	53	0,2300	18	74a	0,1000
5	54	2,4200	19	75	12,0000
6	56	6,2100	20	77	6,0300
7	61/1	13,9550	21	82	0,3600
8	63/3	2,8298	22	86/2	0,6960
9	63/5	0,0505	23	88/3	3,1630
10	64/3	0,0498	24	88/4	2,5000
11	66	0,1000	25	88/5	2,5000

1	2	3	1	2	3
12	67	5,2900	26	89	0,2000
13	69	0,6400	27	90	22,9300
14	70/2	10,6660	28	92	0,0900
				Razem	133,2999

Gmina: Kórnik

Obręb: Kromolice

Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha	Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha
1	2	3	1	2	3
1	2/1	25,0000	5	8	10,3700
2	2/6	66,7355	6	10/2	45,3800
3	4/1	42,1400	7	17/13	0,0467
4	6	14,8300	8	17/4	77,8320
				Razem	282,3342

Gmina: Kórnik

Obręb: Pierzchno

Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha	Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha
1	2	3	1	2	3
1	152	37,8100	7	162/2	32,8720
2	153	0,9200	8	167	2,9500
3	154	62,6700	9	171/5	30,6255
4	157	0,5900	10	172	0,2800
5	159	28,2700	11	174/1	72,5300
6	162/1	0,4380		Razem	269,9555

Gmina: Kórnik

Obręb: Prusinowo

Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha
1	178/1	3,3734
2	178/2	0,1346
	Razem	3,5080

Gmina: Kórnik**Obręb: Runowo**

Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha	Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha
1	2	3	1	2	3
1	1	0,0600	12	115	46,0000
2	4	0,1200	13	117	9,4700
3	16/11	0,0660	14	119	7,8500
4	16/15	0,0020	15	121	26,8800
5	16/17	0,0060	16	130	5,4100
6	16/22	23,8505	17	132	0,8600
7	16/23	0,1908	18	133	24,2400
8	16/25	0,0151	19	137	1,0500
9	109/4	12,2518	20	138	4,6400
10	113/3	3,3623	21	140	1,7100
11	113/8	17,2696	22	143	38,1400
				Razem	223,4441

Gmina: Kórnik**Obręb: Szczodrzykowo**

Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha	Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha
1	2	3	1	2	3
1	13	0,4000	16	28/9	0,1025
2	14	0,1000	17	31	0,3400
3	15	16,3400	18	33	29,3100
4	18/3	2,4065	19	35/2	11,3867
5	22	10,8700	20	35/3	19,1234
6	24	11,3000	21	37	35,2300
7	25	0,2800	22	39	13,4200
8	26/1	17,6268	23	40	0,4500
9	26/14	0,0240	24	42	12,5400
10	26/16	0,1909	25	43	0,1700
11	26/2	0,0273	26	44	2,2100
12	26/4	0,0700	27	45	0,4500
13	26/9	0,0944	28	46/2	0,0210
14	28/10	8,5925	29	46/3	13,2950
15	28/8	2,6740		Razem	209,045

Lasy kórnickie, fot. Piotr Skórnicki

Gmina: Mosina**Obręb: Dymaczewo Stare**

Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha
1	276	2,96
2	230/2	0,1587
	Razem	3,1187

Gmina: Dominowo**Obręb: Gablin (Bagrowo)**

Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha	Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha
1	2	3	1	2	3
1	3	17,1000	9	88	40,4900
2	5	14,4500	10	1	17,0000
3	6	78,4300	11	8/2	1,1487
4	11	9,3200	12	8/3	0,0740
5	13	25,4100	13	77/2	15,3382
6	71	4,8700	14	8/5	3,3740
7	80	29,7000	15	8/617	3447
8	82	64,6500		Razem	338,6996

Gmina: Środa Wlkp.**Obręb: Januszewo**

Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha	Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha
1	2	3	1	2	3
1	1	15,1600	5	43	12,3100
2	3	49,1100	6	45	16,2000
3	17	0,1800	7	19/2	1,0035
4	41	28,8200	8	19/4	0,9330
				Razem	123,7165

Miasto: Środa Wlkp. (Żrenica)

Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha	Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha
1	2	3	1	2	3
1	2551	16,2390	17	3224/19	0,0526
2	2553	44,3610	18	3224/20	0,0520
3	2561	29,8180	19	3224/21	0,2116
4	2562	0,3385	20	3224/22	0,1075
5	2563	15,1747	21	3224/23	0,1159
6	2555	93,9703	22	3240	11,5525
7	3236	12,0627	23	3244	24,2881
8	3234	19,5391	24	3245	0,3884
9	3224/3	15,2215	25	3246	69,4670
10	3233/1	6,5624	26	3248	2,7262
11	3233/2	0,1929	27	3249	0,4672
12	3233/37	0,6578	28	3250	15,6699
13	3230/4	2,6429	29	3252	4,2529
14	3233/43	1,313	30	3253	6,9485
15	3233/45	0,0165	31	3254	1,7741
16	3224/18	0,0244	32	3243	0,6449
				Razem	396,854

Gmina: Środa Wlkp.**Obręb: Jarosławiec**

Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha	Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha
1	2	3	1	2	3
1	4	38,5602	28	66	8,7958
2	1	13,0292	29	53/10	0,2674
3	6	17,9611	30	53/11	58,9312
4	7	18,0203	31	48/3	5,9193
5	8	2,9538	32	48/2	4,8503
6	10	26,4109	33	57/2	2,4660
7	11/1	19,7543	34	28/3	18,9441
8	14	57,1804	35	28/14	0,2289
9	17	23,3341	36	28/82	0,7587
10	19	7,2406	37	28/89	0,0017
11	24	3,7230	38	29/1	0,7511

1	2	3	1	2	3
12	26	6,6590	39	30/1	1,4342
13	27	33,5190	40	32/1	4,2445
14	12/1	0,7092	41	32/3	0,4088
15	38/14	0,5911	42	35/2	0,2759
16	38/15	0,0761	43	38/5	0,1191
17	38/16	52,7277	44	38/6	2,7595
18	42	2,2757	45	38/7	0,3128
19	44/2	21,2969	46	38/9	0,3210
20	46/2	38,9130	47	38/10	1,5322
21	48/1	18,7934	48	38/11	0,3131
22	51	9,3765	49	38/12	0,1160
23	67	18,7901	50	38/13	2,7270
24	55/1	2,1219	51	38/17	0,5803
25	57/1	20,9585	52	28/13	0,5917
26	62	8,7155	53	30/6	0,0535
27	64	7,1523		Razem	588,5479

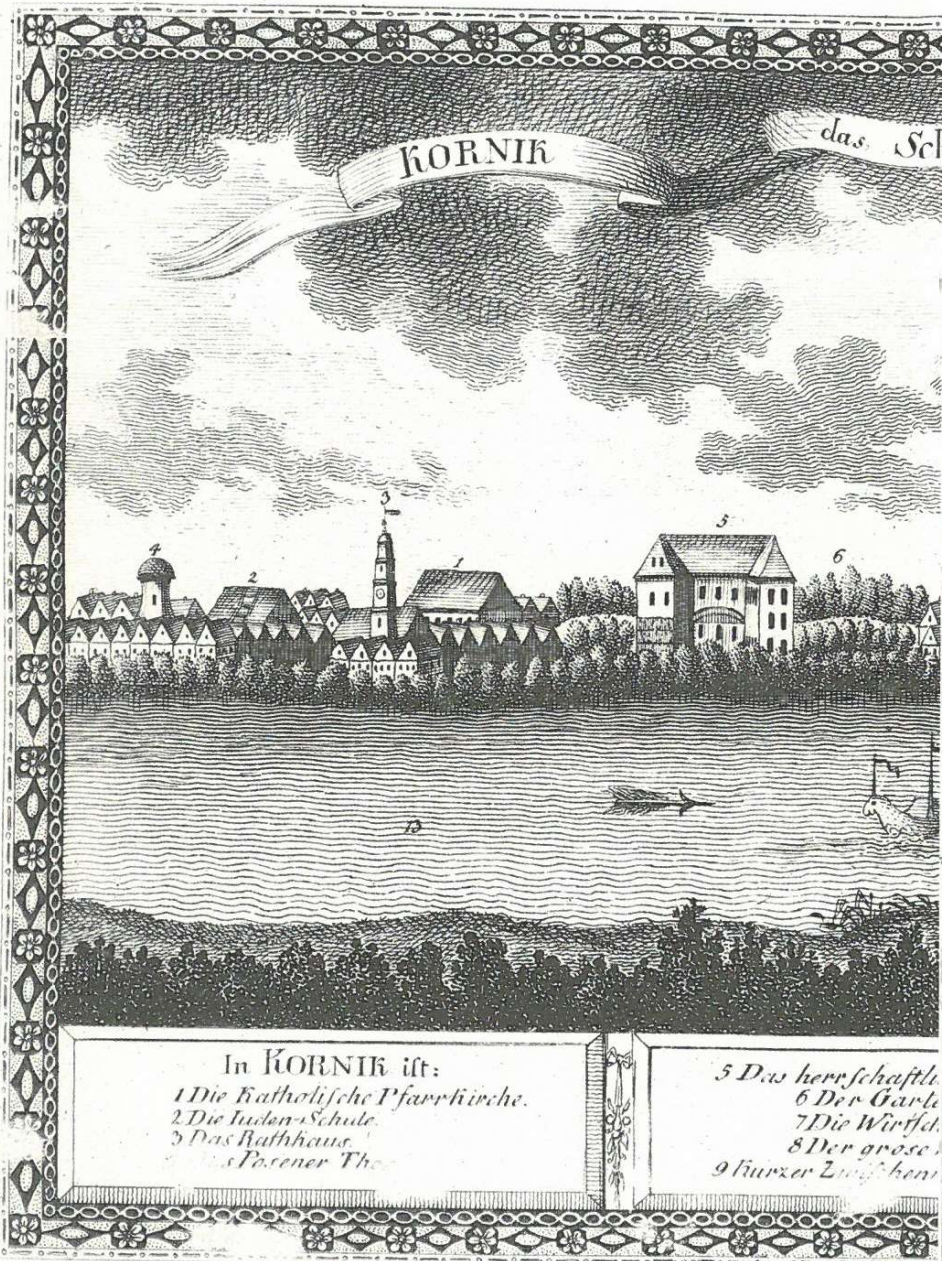
Gmina: Środa Wlkp.

Obręb: Romanowo (Babin)

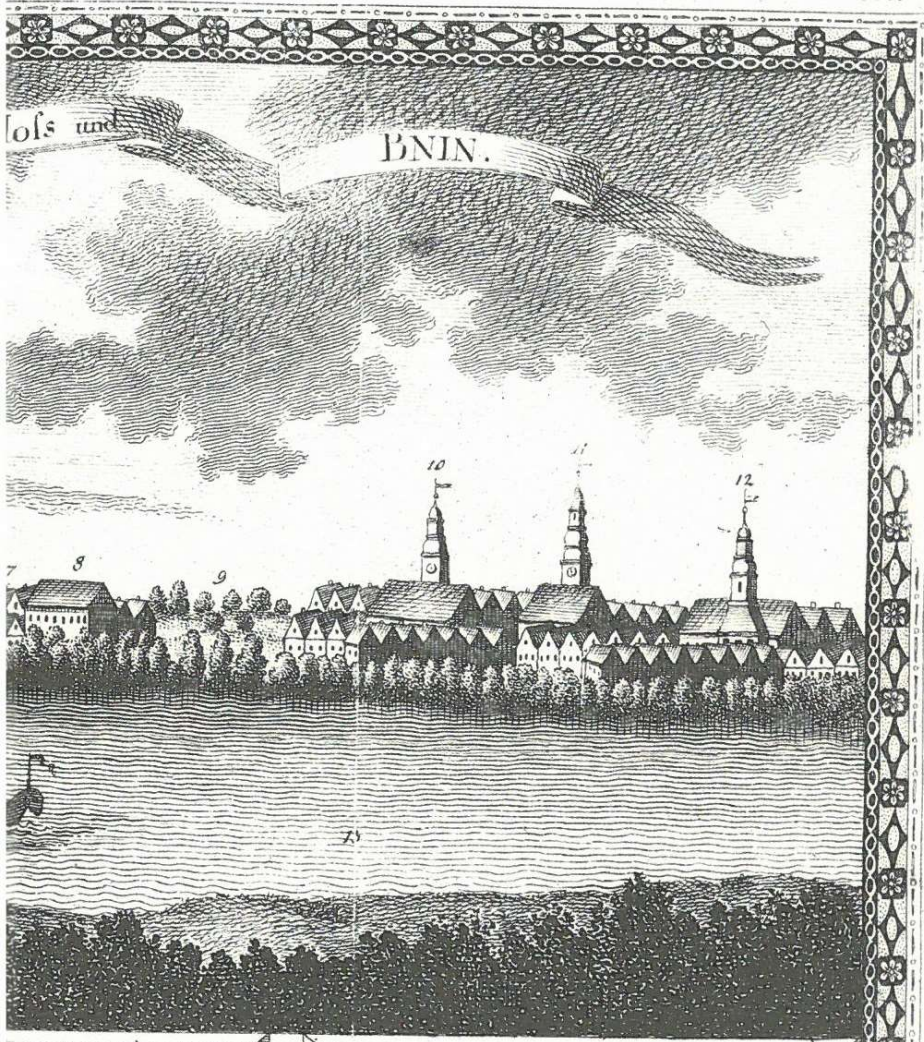
Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha	Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha
1	2	3	1	2	3
1	86/1	77,1302	16	123	19,9200
2	90	13,5293	17	125	0,0969
3	98/1	15,4754	18	127	2,8900
4	107/6	35,7917	19	129	7,7900
5	100	3,9210	20	130	71,7600
6	101/5	0,2132	21	140	56,0087
7	107/2	0,1534	22	164	36,9344
8	112	0,1500	23	149	27,1077
9	142/4	3,0321	24	136/1	126,7566
10	142/6	0,1059	25	147/1	18,7894
11	142/5	1,2638	26	160/1	9,2535
12	111/2	2,2198	27	155/1	68,6760
13	110/1	19,0579	28	154/1	31,0273
14	110/3	4,2593	29	154/3	20,6157
15	142/20	2,3705		Razem	676,2997

Gmina: Środa Wlkp.   Obręb: Zmysłowo (Bieganowo)

Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha	Lp.	Nr działki	Pow. działki w ha
1	2	3	1	2	3
1	42	2,8801	12	40/3	75,7210
2	49	6,5210	13	64/19	5,7840
3	51	29,2494	14	64/20	45,1229
4	55	10,2580	15	68/2	0,0121
5	57	9,9595	16	64/4	0,1519
6	44/1	1,7050	17	53/7	0,3830
7	70	69,3052	18	53/8	0,0280
8	67/2	19,7708	19	68/4	0,0708
9	72	62,1795	20	68/10	0,8570
10	64/3	0,2106	21	43	36,5336
11	53/4	5,4759		Razem	382,1793

Kórnik, widok miasta z przelomu XVII/XVIII w. (według A. Sadebeck: *Historisch-statistisch-topographische Beschreibung von Südpreußen...* Bd. I, Leipzig 1798)

e SCHLOSS.
 ftswohnungen.
 reicher.
 um bis Bin.

In BNIN ist:

- 10 Die lutherische Pfarrkirche.
- 11 Die Katholische Pfarrkirche.
- 12 Das Rathhaus.
- 13 Der Li. nicher See.

„Fundacja Zakłady Kórnickie”

Działa pod patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Prymasa Polski, nazywana także Fundacją Zamoyskich. Fundacja mieści się w Kórniku k. Poznania. Fundacja jest organizacją pożytku publicznego.

Wszystkich, którym bliskie są cele Fundacji i chcą uczestniczyć w ich realizacji, informujemy, że zarówno wpłaty 1% podatku dochodowego od osób fizycznych, jak i spadki oraz darowizny przeznaczane są na realizację szczytnych celów statutowych Fundacji.

„Fundacja Zakłady Kórnickie” woj. wielkopolskie

Podstawowe informacje adresowe

Adres:	pl. Niepodległości 49, 62-035 Kórnik
Gmina:	Kórnik
Powiat:	poznański
Województwo:	wielkopolskie
Kraj:	Polska
Telefon:	+48 061 898 02 91
Faks:	+48 061 898 00 24
E-mail:	sekretariat@fzk.pl
Dni i godziny pracy biura:	od poniedziałku do piątku w godz. 9.00-16.00

Bank i numer konta

Bank:	PKO Bank Polski
Nr konta:	38 1020 4160 0000 2102 00 04 7027

Rejestracja

Rok rejestracji:	2002
Rok uzyskania statusu OPP:	2005
KRS:	0000120123
REGON:	634376651
NIP:	777 26 72 430

PRZEKAŻ 1% PODATKU

Czy zdecydowałeś już, na jaki cel przeznaczysz 1% swojego podatku? Prosimy, wesprzyj Fundację Zakładu Kórnickie. Dzięki Twojej pomocy zrobimy jeszcze więcej.

1. Kto może przekazać 1% podatku organizacjom?

- podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych,
- podatnicy opodatkowani ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych,
- podatnicy prowadzący jednoosobową działalność gospodarczą i korzystający z liniowej, 19-procentowej stawki podatku.

2. Komu przekazujemy 1% podatku

Fundacja Zakłady Kórnickie jest Organizacją Pożytku Publicznego zarejestrowaną pod nr KRS 0000120123. W bazie organizacji tego typu figuruje pod nr 36722. Fundacja znajduje się też na liście publikowanej przez Ministerstwo Sprawiedliwości i jest upoważniona do otrzymywania 1% podatku.

3. Wypełniamy odpowiednią rubrykę w rocznym zeznaniu podatkowym (PIT-36, PIT-37, PIT-28 lub PIT-38)

Po wycieszeniu, ile podatku będziemy mieli do zapłacenia w tym roku, w ostatnich rubrykach zeznania podatkowego wpisujemy numer, pod jakim widnieje w Krajowym Rejestrze Sądowym jedna organizacja, oraz kwotę nie przekraczającą 1%, którą chcemy przekazać organizacji (art. 45c ust. 3 ustawy). Czyli wpisujemy numer KRS 0000120123 i kwotę.

4. Pieniądze – wpisaną kwotę – na konto wybranej organizacji przekaże urząd skarbowy.

Urząd przekaże zadeklarowaną kwotę w terminie od maja do lipca roku następującego po roku podatkowym. Z zadeklarowanej kwoty potrącone zostaną koszty przelewu (art. 45c ust. 4 ustawy). 1% można przekazać tylko w zeznaniach podatkowych, złożonych w terminie bądź korekcie dokonanej w ciągu miesiąca od upływu terminu złożenia zeznania podatkowego (art. 45c ust. 1 ustawy).

Podstawowe informacje adresowe:

Adres: pl. Niepodległości 49, 62-035 Kórnik
Telefon: +48 061 898 02 91
Faks: +48 061 898 00 24
E-mail: sekretariat@fzk.pl

SPIS TREŚCI

WSTĘP

Współcześni organiczniicy 7

ROZDZIAŁ 1

Dziś, które staje się jutrem 9

ROZDZIAŁ 2

Przeciw Polsce nigdy 21

ROZDZIAŁ 3

Testament i dialektyka 33

ROZDZIAŁ 4

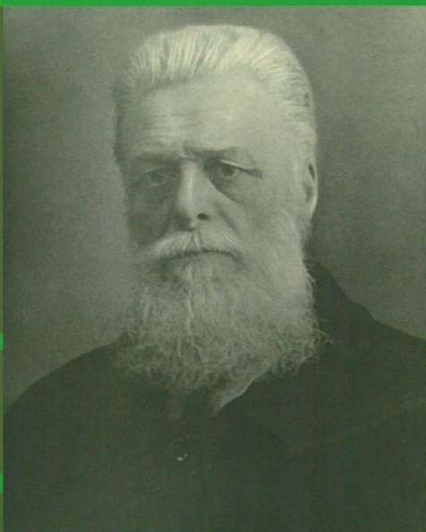
Wola Hrabiego 47

ROZDZIAŁ 5

Drugie życie 67

ROZDZIAŁ 6

Dokumenty 81

Na sądzie Bożym przyznam,
że jako człowiek słaby
może nieraz działałem
przeciwko boskiemu przykazaniu.
Ale przeciw Polsce nigdy.

Władysław hrabia Zamoyski
(1853-1924)

ISBN 978-83-60591-11-6